

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLOPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

NF 7

4
APPENDIX
TESTIMONIORUM

Ex Theologis,
Nostro cœtui addictis,
Collectorum,

AD

EXERCITATIONEM DE
PECCATO ACTUALI INFANTUM

M. MELCHIORIS ZEIDLERI

S. Theol: P. P. Secund: & Conciona-
toris Anlici,

Ab eodem adornata

ANNO c^o l^o LXX.

REGIOMONTI,

Excudebat FRIDERICUS REUSNERUS,

Sereniss. Electoris Brandenb: & Academiae

Typographus.

APPENDIX
TESTIMONIORUM

Ex Theologis
Nostris eorum auctoritate
Collectorum

AD
EXERCITATIONEM DE
PECCATO ACTUALI IN ANIMO

M. MELCHIORIS ZEIDLERI

2. Theol. P. Secund. & Concordia-

toris Aulicis

Ab eorum auctoritate

ANNO d. 1700

Printed at the University of Halle
by the printer Johann Friedrich
Schubert, in the year 1700.

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
ELECTORIS BRANDENBURGICI, &c. &c.

Supremis ad Regimen Borussizæ constitutis

DNN. Consiliariis,

VIRIS

Illustribus, Magnificis, Generosis ac Nobilissimis,

Patriæ Patribus eminentissimis,

DN. JOHANNI ERNESTO à WAL-
LENRODT,

Summo Provinciæ Magistro, Hæreditario in Pachollen/

Pretzelwitz/Alstadt/Königssee/Liepe/Willien &c.

DN. ALBERTO à CALNEIN,

Supremo Burggrabio, Hæreditario in groß Lindenau/

Molsenen/ Loschen &c.

DN. JOHANNI DIETERICO à TETTAU,

Cancellario, nec non summi, quod in Borussia est, Tribu-

nalis Præsidi gravissimo, Hæreditario in Schönbruch/

Arnau/Wicken/Dagunen/Salzbach &c.

DN. WOLFGANGO à CREYTZEN,

Supremo Marechallo, Hæreditario in Paysten/Selginen &c.

Dominis meis gratiosissimis, Patronis summis,

Gratiam & pacem à DEO Patre & Domino nostro,

Jesu Christo ex animo precor.

JAm duodecimus, Illustres ac Generosi Patriæ

Patres, Domini Gratiosissimi, agitur annus, ex quo

ministerio Ecclesiastico in templo hâc Aulico, DEO &

) (2

SERE-

SERENISSIMO ita jubentibus, fungi cœpi. Quam-
diu autem provinciam hanc sustinui, in Baptismo Par-
vulorum, recens natorum, semper abstinui à recitandis
verbis illis, quibus DEUS oratur, ut baptizando etiam
illa remittere dignetur peccata, quæ is hæreditario su-
peraddidisset. Non enim usitatum aliud in eâ, quæ
mihi cõcredita erat, Ecclesia deprehenderam, nec
meum erat proprio id consilio immutare, præsertim
quod me haud lateret, non in aliis saltem Germaniæ, sed
& hujus ipsius Ducatûs Ecclesiis, Augustanæ Confessio-
ni, non variatæ, additis tam Polonicis & Lithvanicis,
quam ipsis etiam haud paucis Germanicis in talium
baptismo verba ista omitti. Maximè autem omnium
me movebat, quod certus essem, & Scripturæ sacræ, &
doctrinæ Catholicæ Ecclesiæ, quin & nostratibus vete-
ribus Theologis penitus esse adversû dogma illud, quo
infantibus tenellis peccata actualia, ab originali labe
distincta, tribuuntur: nec consilium fuisse eorum, qui
Agenda nostra adornarunt, ut verba hæc in eorum,
quos dixi, infantum baptismo usurparentur. Sed nec
audivi quæquam, qui hoc factum meum improbaret.
Saltem nuper admodum prodierunt aliqui, qui minus
benignè interpretari illud occœperunt: quod mihi tan-
dem, cum aliâ ratione satisfacere iis non liceret, Theses
istas, quas sub finem præterlapse anni de Peccato actuali
infantum edidi, extorsit. Necessitate enim nisi com-
pulsus

pulsus fuiffem, de hac re ne verbulum quidem unquam
feciffem, quod minoris mihi videretur esse momenti,
quam ut in eâ diducendâ tempus terendum esse puta-
rem, gravioribus negotiis destinatum. Censebam in-
super clariorem esse, quam ut prolixâ explicatione &
demonstratione indigeret. Versabantur namq; mihi
ante oculos verba Augustini ex lib: 1. contra Julianum c.
7: *Divites & pauperes, excelsi atq; indocti, mares & feminae*
noverunt, quid cuique aetati in baptisate remittatur.
In talibus autem solet mihi usu venire, quod idem Do-
ctor sibi evenisse, de hoc ipso negotio differens, scribit:
Nusquam sic non invenio, quid dicam, quam ubi res, de qua
dicitur, manifestior est, quam omne, quod dicitur, lib: 1. de
peccatorum meritis & remissione c. 35. Vel idcirco
verò persvaseram mihi, fore, ut paucis etiam istis, quas
huic controversiæ dicaveram, lineis omnibus, quibus
fortè scrupulus hic aliquis adhuc hæreret, esset satisfac-
tum. Sed secus res cecidit, ac speraram. Quem admo-
dum enim te hnas maligni Spiritûs sapius antehac in
ponendis bono meo proposito obstaculis deprehen-
deram: ita ejusdem machinas denuo etiam hâc ipsâ in
causâ coactus fui experiri. Vix namq; pagellæ Exerci-
tationis meæ lucem conspexerant, cum jam diris calu-
mniis & convitiis atrocissimis proscindi ex Cathedris
publicisâ nonnullis, non sine multorum tamen indi-
gnatione, inciperem, quasi is essem, qui vel ipsas etiam

Ecclesiasticas constitutiones temerario anſu ſubverte-
re, proq; lubitu meo quodcunq; viſum fuiſſet, in iis
mutare non reformidarem: cui tamen tale quid ne per
ſomnium quidem unquam venerat in mentem. Po-
tuiſſent illa etiam cor ſaxeum movere: ego tamen ni-
hil aut parum iis fui commotus, conſiſus quippe boni-
tate cauſæ & conſcientiæ meæ, certuſq; quod *non is,*
qui patitur, ſed qui facit contumeliam, miſer ſit, authore
Hieronymo, qui eandem ſortem fuit expertus, Epift: 77
ad Marcum Celedenſem. Hoc unicum dolui, quod
ad verteram continuis iſtorum hominum vocifera-
tionibus, aliorum, etiam, de quibus tale quid omnium
minimè cogitaveram, animos præoccupari, ut avidum
minimùm novitatis ſuſpicarentur, cujuſ ſententiam
aliàs erroris arguere non auderent. Sic enim fieri ſolet,
ut etiam illi nonnunquam, quorum præcordia de
meliore luto natura finxit, Sacerdotum aliorumq; ſi-
milium intempetiſtis clamoribus, ſi non vincuntur
penitus, obtundantur tamen & quædantenus impli-
centur, ut tam facile ſe neſciant extricare. Quod vel
iſſis ſummi Magiſtri diſcipulis obtigisse Historia Evan-
gelica prodit. Cum enim iſ ſermonem, ex quo Phariſæi
ante cavillandi auſam ſumpſerant, repeteret; illi aurem
ei vellicabant hiſ verbis: *An neſcis, Phariſeos audito iſto*
ſermone fuiſſe offenſos? Matth: 15, 12. Neceſſarium ergò
putavi, ut teſtimoniis noſtratum Theologorum ex-
ſtan-

stantioribus sententiam meam roborarem, quò intelligerent omnes, nihil me novi alere, quin potius à novitate omnino to animo abhorre & tam verbis, quàm factis sequi, quod & verè antiquum, & nostratum comuni doctrinæ apprimè sit consentaneum. Atq; hinc nata mihi est hæc Testimoniorū Appendix; quæ, ut spero, & lucem uberiorem Exercitationi affundet, & innocentia meæ apud cordatos omnes sufficiens vindex erit. Potuissim quidem plura addere, atq; aliorū etiam quorundam argumentorum, quæ circumferuntur, veluti ex Gen:6, 5, Psalm:58, 4, Esa:48, 8, & pluribus similibus locis, in alienum sensum detortis, petitorum, vanitatem detegere: sed malui ista hæc vice silentio potius adhuc involvere, quàm ægrè facere auctoribus illorum. Id enim certò scio, nullum eorum esse, quod non ex Pelagianorum pharetrâ sit depromptum, sive eorum non innitatur principiis, hypothefibus tam antiquorum Catholicorum Doctorum, quàm nostratum Veterum Theologorum omnium repugnantibus. Cujus quidem demonstratio, si eâ fuerit opus, mihi semper etiam posthac erit in promptu: utut invitus in hujusmodi arenam descendam, & non nisi protractus. Vobis in cetera, PATRIÆ PATRES ac SUMMI PROCERES, Appendicem hanc submissè offero, eâ, quâ par est, devotione rogans, ut defensionem hanc meam sereno vultu suscipiatis, ac me præter jus & fas à malevolis impetum

petitum adversus eorum obtreccationes patrocinio vestro frui, nec interturbari amplius absq; causâ in actionibus majoris & momenti, & emolumentis, permittatis. DEUS Vobis novas animi atq; corporis vires concedat, consilia vestra gravissima secundet, mala cuncta à Vobis totisq; vestris illustribus familiis averruncet, deniq; Vos Ecclesiæ & Patriæ bono si non æternum, diu tamen, omnigenâ, terrenâ pariter ac cœlesti, benedictione perfusos superesse ac vigere clementissimè jubeat. Dabam Regiomonti VI Kalend. Maji Anno clō lōc LXX.

VIRTUTIS AC DIGNITATIS ILLUSTRIVM
VV. GENEROSITATVM ET MAGNIFIC:

devotissimus ac obsequiosissimus cultor

M. Melchior Zeidler.

APPENDIX
Testimoniorum, ex Theologis, Augu-
stanae Confessioni Invariatae addictis,
collectorum,

Ad
Exercitationem de Peccato Actuali
Infantium.

I.

Docent passim nostrates, peccati, quod in homine est, causam efficientem proximam esse ipsam hominis voluntatem. Sic enim ipsa Augustana Confessio Articulo 19: *De causa peccati*, inquit, docent (Ecclesiae Protestantiæ) quod tamen si Deus creat & conservat naturam: tamen causa peccati est voluntas malorum, videlicet Diaboli & impiorum hominum, quæ non adjuvante Deo avertit se à Deo ad alias res contra mandata Dei. Et D. Martinus Chemnitius in Locis de causâ peccati c. 3: *Ne ab illo extraneo*, ait, Diaboli impulsu quarantur excusationis pretextus, quasi invitati cogamur ad peccata, & ideo non pœnâ, sed veniâ digni simus, Jacobus c. 1 v. 14 & 15 ponit propinquam causam peccati: *Quisq; tentatur à concupiscentia sua abstractus & ille-ctus*. Concupiscentia enim cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò perfectum progignit mortem. Non ergò nescientem, nolentem & obliuiscantem quasi obtorto collo præcipitat hominem in scelera Diaboli: sed voluntas hominis fascinata prestigiis Diaboli 2. Cor. 4, 4. præbet se ad omnes ipsius ductus obsequentem. Non igitur extra voluntatē hominis ponenda est causa peccati. Et articulo de peccato Originis c. 4: *Rectè dicitur, Diabolum & voluntatem hominis esse causas efficientes peccati*. D. Leonhartus Hutterus, Professor Wittebergensis in Locis Theologicis loco 5, cap. 2: *Peccati causa rectè due istæ statuuntur, Diabolus & voluntas hominis, sed eo tamen observato discrimine, ut n. q; eadem vi in operando utriq; cause adsignari possit, aut debeat.* — *Primum enim, prior illa causa, quæ est Diabolus, causa est externa: posterior verò hæc, nempe voluntas humana, causa est interna.* — *Deinde prior illa indirectè peccati causa statuitur. Ratio est, quia nihil directè potest peccati causa esse, nisi quod voluntatem hominis intus movere potest ad peccandum.*

A

Verum

Verum posterior causa, nempe voluntas hominis, rectissime peccati causa propinqua & directa constituitur: siquidem proprium & immediatum principium actus peccati est voluntas, quatenus nimirum omne peccatum est voluntarium. Denique in re manifesta nos detineamus longius, ipse D. Conradus Dietericus in Institutionibus suis Articulo de peccato hæc de eadem re ponit verba: Quanam est causa peccati? Causa peccati primaria est ipse Diabolus, qui sponte sua se à Deo primum averit, & ab initio peccavit 1. Job. 3, 8. Altera est perversa hominis voluntas Rom. 5, 12, quæ liberè Diaboli fraudibus fascinata 2. Cor. 4, 4 pravis concupiscentiis obsequium præstat. Jac. 1, 14.

II. Cæterum duplici ratione peccatum contrahi potest interveniente hominis voluntate. Nempe vel alienâ, ejus tamen, à quo alter pendet; vel propriâ. Ex voluntate aliena provenit peccatum originis. Hoc enim ex voluntate primi hominis feminatum est, ut & in illo esset, & in omnes transfret, ut Augustinus loquitur lib. 2. de nuptiis & concupiscentia c. 23. Ex voluntate autem cujusque propria exurgit peccatum actuale. Unde & passim veteribus peccatum hoc proprium dicitur. Veluti Cypriano, cujus verba ex Epist. 59. ad Fidum in ipsa Exercit. num. VII. citavimus. Huic verò consentit & Hilarius Diaconus Romanus in c. 7. Epist. ad Romanos scribens: Hoc est venditum esse sub peccato, ex Adam, qui prior peccavit, originem trahere & PROPRIO delicto subiectum fieri peccato. Sed & Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis & remissione c. 10: Manifestum est, inquit, alia esse PROPRIA cuiusque peccata, in quibus tantum peccant, quorum peccata sunt: aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, quando omnis ille unus homo fuerunt. Et lib. 3. contra Julianum c. 1: Nec iniquus est Deus, cum peccatis sive ORIGINALIBUS, sive PROPRIIS digna retribuere. Idem repetit & c. 5, ubi vitium originis vocat originalis peccati contagium: actuale autem PECCATUM CUJUSQUE PROPRIUM. Cur autem proprium cujusque? Rationem ipse reddit lib. 10. de Trinit. c. 5, nempe, quia ejusmodi peccata unusquisque in sua vita SUA VOLUNTATE committit. Quamquam & hoc fieri queat multipliciter. Quoddam enim exiis, quæ propria ejusque voluntate committuntur, est purè & simpliciter voluntarium, ut quod sit consulto seu deliberato consilio, quale erat factum Herodis, infantes Bethlehemiticis interimentis, Matth. 2, 16. Quoddam

dam autem expurè deliberato quidem consilio non trahit ortum, in-
tenditur nihilominus ab eo, qui præpeditus est aliquo affectu, c. ira,
vel amore, aut alio. Qua ratione voluntarium erat factum Ammo-
nis Thamari vitium inferentis, quod victus esset ejus nimio amore
2. Sam. 13, 1, 2. seqq. Rursus quoddam directè voluntarium est, quod
per se intenditur: quoddam indirectè, quod quis per se quidem
non vult aut intendit, vult tamen illud, ex quo istud sequitur,
sive ista connexa esse norit, sive ignorantia ejus rei ducatur, non
invincibili tamen omninò, sed tali, quæ superari posset, dummo-
dò debita adhiberetur cura ac diligentia, quale erat factum Loth
Gen. 19, 33, itemq; Pauli 1. Tim. 1, 13, ac Judæorum aliorum, Chri-
stum crucifigentium Act. 3, 17. Aliquo horum modorum pecca-
tum actuale omne voluntarium sit necesse est. Id quod rursus ma-
gno consensu docent nostrates Theologi. D. Justus Jonas in Com-
pendio articulorum Germanico Witebergæ edito Anno 1537 arti-
culo de peccato originis scribit: *Das dieselbigen (Scholastici Docto-
res) sag. n/ Sünde were nicht Sünde/ wenn sie nicht willig geschehe/ist
wol war/ wenn man von eufferlichen bösen Thaten und Sünden redet/
man sol aber solches nicht ziehen auff die Erbsünde.* D. Martinus Chem-
nitius Parte I Examini Concilii Tridentini de Peccato Originali:
*Manifestissimum est, valdè esse coactum & procul petatum, definitionem
illam (quicquid sit à sciente & volente) convenire etiam peccato ori-
ginali: — propterea quia sicut omnium hominum natura, ita etiam
omnium voluntas originaliter fuerit in Adam. Certe actualis peccati esse
illam definitionem, meridianâ luce clarius est, & ipsi Scholastici scripto-
res fatentur.* Ast definitio convertitur cum suo definitio. Peccatum
ergò actuale omne est voluntarium, si non simpliciter, ad minimum
tamen ex parte, ad eum modum, quem ante determinavimus. Atq;
huc pertinet etiam, quod in Locis communibus Parte I de peccato
Originis capite 1 n. 3 scribit idem Chemnitius: *Cyprianus lib. 3 Epist. 8
(peccatum originis) vocat alienum peccatum, quâ appellatione Augu-
stinus aliquoties usus est, distinguens inter peccatum proprium, id est,
actuale, quod à propria transgressione, cognita sententia Legis, committitur;
& alienum, id est, originale.* Leonhartus Hutterus P. Witeberg: in Locis
Theologicis loco V. de causa peccati c. 2. *Fundamentû assertionis hujus*
A 2 (quod

(quod peccatum à voluntate hominis dependeat) est ipse lapsus primorum parentum, qui à sola voluntate hominis in solidum dependet: & neg. Deo, tanquam universali principio ullo pacto, neg. Diabolo, tanquam superioris naturæ principio, directè adscribi potest. Nam licet Satanas seduxisse primos parentes legatur: tamen id non necessitatis vel coactionis, sed svasionis tantum & instigationis fuit. Quod ipsum de omnibus etiam peccatis actualibus est statuendum, nempe quod ad solum internum & directum voluntatis humane principium ea sint referenda. Et si enim ex corruptione naturæ humane ab qua nos manet peccandi necessitas, ita ut non possimus non peccare: — tamen hæc ipsa peccandi necessitas ex voluntario lapsu primorum parentum ortum duxit: & nunquam in actum erumpit, quin voluntatis assensus accedat; ita ut peccatum non sit, nisi quod est voluntarium. Et Disput. V. in Augustanam Confessionem th. 93 & 94 scribit: *Neg. est, ut Semi-pelagiani isti litem nobis moveant de infantibus, quasi hi corruptionis huius (vitii originis) sint expertes, quippe in quos voluntas, qua tamen vel maximè ad definitionem peccati constituendam requiritur, per aetatem nondum cadere possit.* — Frustra enim (ut de suo hoc nobis Augustinus largiatur) ideo putas, parvulis nullum esse delictum, quia sine voluntate, qua in eis nulla est (intellige actu secundo) esse non potest. Hæc enim rectè dicuntur de proprio cuiusq. peccato, non de originali peccati contagio: quod tamen & ipsum à primi hominis voluntate sumit exordium. D. Salomon Gesnerus Professor itidem Witebergensis. Disput. 3. pro Formula Concordiæ c. 2. th. 3: Quod (Pelagiani) de assensu & voluntate addunt (videlicet peccatum omne oportere esse voluntarium) id in actualibus peccatis locum habet. D. David Löbichius Professor Rostochiensis Disput. 4. in Augustanam Confessionem th. 79: *Observetur concupiscentiam esse peccatum originale & actuale. Originale, quatenus denotat pravos motus, ad quos consensus non accedit; Actuale, quando consensus, machinatio & persecutio ejus rei, ad quam pravi motus sollicitant, accedit.* D. Henricus Eckardi Professor Giessensis in Compendio Theologiæ Patrum lib. 2. cap. 3. artic. 3. de Peccato num. VII. objectionem hanc Pelagianorum, peccatum originis negantium, proponit: Sed ad peccatum requiritur consensus.

enfus propriæ voluntatis? Et respondet ibidem his Augustini ex
 3. contra Julianum c. 5. verbis: *Hoc rectè dicitur de proprio i usq;
 peccato, non de primi peccati contagio originali.* D. Johannes Gerhar-
 dus Professor Jenensis disputans contra Bellarminum Tom. 2. Loco
 de Peccatis actualibus c. 1. *Omne peccatum esse voluntarium, dicit
 Augustinus lib. de Vera Religione c. 14. Idem tamen rectè addit lib. 3. con-
 tra Julianum c. 5. de actuali peccato id intelligendum esse, non de origina-
 li.* D. Bartholomæus Battus Professor Gryphiswaldensis Disput. 8.
 in Epist. ad Ephes. Loco 1. th. 18 & 19: *Porro actuale peccatum quid &
 quodnam sit, est ipsum satis evidentè ex eodem textu intelligere, scilicet
 omne sive cogitatum, sive appetitum, sive dictum, sive factum, quo secun-
 dum seculum mundi huius & principem potestatis aeris, hoc est, Diaboli
 ψ&ς& η&ς; ἀνδρῶν πορεύουσιν homines ambulant, quo item conversati in
 desideriis carnis suæ faciunt voluntatem, non Dei, sed Deo inimicæ car-
 nis & cogitationum. Monstrat verò etiam hic textus discrimen peccato-
 rum actualium, quo nimirum alia sunt peccata interna, alia externa.
 Et horum quidem manifesta est notatio in phrasibus, ambulare secundum
 seculum mundi huius, tum facere voluntatem carnis & cogitationum.
 Cum enim quæ intus cogitat mens & caro malè appetit, opere implentur,
 & secundum perversi mundi exempla ambulatur, haud dubiè externum
 est peccatum. At quando de perpetrandis adhuc intus mens cogitat, &
 in illantibus carnis desideriis assensura accommodat, primumq; ea velle
 incipit, peccatum est internum. Et th. 37 ac 38: Peccatorum actualium cau-
 sas internas duas esse dat intelligere; è quibus una est inclinans, ipsum
 scilicet malum originarium, seu malo hoc depravata & corrupta homi-
 num natura, in ea, quæ Lege Dei prohibentur, propendens, quæ & quo-
 dammodo imperans. Ex quo alibi Apostolus noster malum seu peccatum
 hoc nominat legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ & ca-
 privantem se in lege peccati, quæ est in membris suis Rom. 7, 23. Altera
 eaq; proxima & verè sufficienterq; efficiens est in unoquoq; homine
 τὸ θελημα τῆς σαρκὸς η&ς; τῶν ἡρωσιῶν, voluntas carnis & cogitatio-
 num; ipsum scilicet in homine τὸ ἀντιθέσιον, cum is à concupiscentia
 suâ prava, tum Diaboli & mundi illecebrosi tendinibus, schematis &
 exemplis tentatus, attractus & illeceus libere & sponte iis consentiens*

in peccatum vult: sicq; sui peccati non immediata tantum, sed & propria
existit causa. D. Johannes Gisenius, Professor primum Giesensis,
hinc Argentoratensis, in Defensione Catechismi Lutheri Disp. II.
th. 63: Duplex est concupiscentia vitium, originale vitiosos affectus deno-
tans, & actualis vitiosos affectus cum consensu conjunctos significans.
D. Conradus Dietericus in Institutionibus de Peccato: Errant pecca-
tum (in genere) desinientes affectionem malam voluntariam. Est enim
desinutio augustior competens tantum in specie peccato actuali. D.
Abrahamus Calovius in Theologia Romana Oraculo 56, §. 6: Quod
Rom. 6, & destructum in vis (tenatis) corpus peccati, id est, peccatum
ipsum phrasi Hebraea dicitur, id vel de actualibus peccatis intelligendum;
vel de concupiscentia originali, quod κατὰ φύσιν irrita reddita sit, ne
erumpat, ne regnet, ne cogat eos ad obsequium pro lubitu, hoc est, de ori-
ginali concupiscentia, in quantum eadem operosa est per actualia pec-
cata, quando quidem tota illa differatione adhibeat Apostolus ea verba,
quibus actualia peccata designantur, quae obsequium praestatur con-
cupiscentiis, quae membra sistuntur arma in iustitia, & in genus
alia. Ita hac de re judicant & ceteri. Quod si autem aliqui interdum
negant, peccatum actuale omne esse voluntarium, intelligunt id de eo,
quod pure voluntarium est, sive ex plenae ac perfectae deliberato con-
silio proficiscitur. Id enim ἀπὸ λῶς καὶ μελέτης voluntarium est, ut
ipsi metantē docuimus: vocabula autem, quae dicuntur καὶ ὁσιπρον
καὶ ὁσιπρον, absolute posita accipi debent in significato potiori. Ita
usurpat vocem voluntarii D. Balthasar Meisnerus Decade I. Anthro-
polog. Disp. 9. Quæst. 2 num. V, quando ait: Non omnia peccata sunt
unius generis, sed aliqua sunt infirmitatis, alia imperitiae, alia malitiae,
teste ipso Augustino lib. 83. Questionum quæst. Et tamen omnia sunt verè
proprieq; dicta peccata, ex quo sequitur, non omnia esse voluntaria, nec
semper assensiente & volente commissa. Ubi aperte peccata voluntaria
vocat peccata malitiae: hæc verò sunt, quæ pure & simpliciter deli-
berato sunt consilio. Pertinent huc & illa D. Abrahami Calovii ex
Theologia Apostolica Romana Oraculo 55. §. 3. Distingvendum est id,
quod voluntarium est simpliciter, ab eo, quod deliberatum est. Illud

est ex sola rei representatione, in quam fertur voluntas, absq; disquisitione ampliori: hoc autem presupponit disquisitionem & consensum plenum voluntatis. Priori sensu voluntarium requiritur ad peccatum: hinc est, quod peccata non cadant in bruta voluntate destituta: posteriori autem sensu non requiritur, quia τὸ ἐνδίκιον (nempe πῶτος ἢ δεύτερος ita dictum) non est in definitione peccati, suntq; peccata etiam ignorantia verè delicta Psal. 19, 13. Aut certè loquuntur de eo, quod in se voluntarium est, non in alio.

III. Jam si ad infantes recens natos hoc applicemus, manifestum est, quod nullo prædictorum modorum, quibus peccatum actuale circumscribitur, peccatum aliquod in iis dici queat voluntarium. Nondum enim cadit in illos usus rationis & voluntatis: modus autem rei rem ipsam præsupponit. Inde rursus nostratum pleriq; infantes illos tenellos à peccatis actualibus absolvunt. D. Lutherus in Postilla Ecclesiastica Concione super Evangelio in Festo Circumcisionis s. 166. fac. 1 ait: Zum dritten/warumb musse die Beschneidung geschehen am achten Tage? Da ist abermal die Natur Sünde gezeigt / denn das arme Kindle hat ja noch kein wirklich Sünde auff ihm/nach muß es beschneitten werden/und das Zeichen annehmen der Reinigung der Sünden. Hätte ers befohlen zu beschneiden nach 8. Jahren/möchte man sagen / es geschehe umb der gethanen Sünde: und zu vermeiden die künfftige Sünde. Nun lege er das beides nieder / daß weder umb gethaner Sünde willen / noch umb der zukünfftigen willen geschehe / daß er am achten Tage beschneiden heist / ohn zweiffel / daß ein grösser Sünde da geboren und eingenantur ist / den kein wirklich Sünde ist. D. Philippus Melancthon in Locis Theologicis Anno 1521 editis Articulo de peccato Originali: Si de suo uniuscujusq; peccato loquitur Apostolus (Rom. 5, 12) dicens unius delicto multos mortuos esse) cur pueri moriuntur, qui nondum admiserunt peccatum, quod vocant, actuale? Et cum non nisi per peccatum mors irrumpat, necesse est peccati pueros reos esse peccatumq; habere. At quod? Certè originale. Comm. in Epist. ad Rom. 5. Tom. 3. Oper. p. 977: Ait Apostolus, mortem regnasse etiam in eos, qui non peccaverunt secundum similitudinem transgressionis Ada. Id est, etiam infantes mortui subiectos esse, tamen si non habeant actualia peccata. Nam Paulus no-

tantes

e inter peccatum vocat transgressionem. Hoc ideo dicit, ut confirmet primam propositionem, omnes esse reos. Si enim infantes quoque sunt subiecti morti, ergo habent quoddam peccatum: quia mors intravit per peccatum in mundum. Est igitur aliud peccatum præter actuale. Tom. IV. Oper. in Enarr. c. 5. ad Rom. p. 121: Complectitur Paulus (in verbis c. 5. In quo omnes peccaverunt,) uno nomine peccati, malum originale & actualia delicta. Ecclesia autem postea nominatim distinguit has species, quia fuit opus novæ appellatione, cum Pelagius contenderet, loqui Paulum tantum de actualibus delictis, & de exemplo Adæ. At Paulus affirmat intrasse peccatum propagatione. Expressè enim inquit: Propter inobedientiam unius, peccatores sunt alii. Item, Propter unius delictum, condemnatio pervasit in omnes. Est ergo aliquod propagatum peccatum, cuius pena est mors, etiam in his, qui non habent actualia delicta, ut in infantibus. Nam si nulla esset propagatio peccati: non posset dicere Paulus, ceteros propter Adam habere peccatum. Expressè igitur dicit: Mors pervasit in omnes, quia omnes peccaverunt, seu omnes habent peccatum, scilicet pravitatem propagatam & reatum. Phrasisenim Ebræa consideranda est, in qua verba non tantum significant actiones, sed sæpe aliquid habituale. Peccaverunt, id est, habent peccata: & in vocabulo peccati, intelliguntur pravitas & reatus: quia hic Paulus utrumque complectitur. Citat hæc Melancthonis verba & D. Christophorus Pezelius Parte 3 Argumentorum & Responsum Theologicarum Articulo de peccato Originali pag. 427 Rursus in Actis Wormal: itidem Tomo IV Operum p. 664, scribit Melancthon: Sentimus eos (infantes) in baptismo fieri filios Dei, accipere Spiritum sanctum, & manere in gratia tam diu, quoad non effundant eam peccatis actualibus eâ etate, quæ jam est rationis compos. Morbus autem qui adest, non est capitale, sed remissum & condonatum peccatum. D. Urbanus Regius Ecclesiarum Luneburgicarum Superintendens in Explicatione Catechismi de Baptismo: In der Tauffe wird den jungen Kindlein erlassen die Erbsünd/ denen aber die ätter zur Tauff kommen/ beyde die Erbsünd und die wirkliche Sünde / die sie durch thren eigen Willen oder Neigung und Thun zu der Erbsünd gethan haben. D. Johannes Brentius Professor Tubingensis Comment. in cap. 5. Epist. ad Romanos Tom. VII. Operum: Præterea cum ait: Regnavit mors in eos quoque, qui non peccaverunt

verunt ad similitudinem transgressionis Adæ, non obscure docet, quia de
 morte infantium sic sentiendum. Solent enim non tantum adulti, verum
 etiam infantes mori. Et multi infantes miserè perierunt diluvio & incen-
 dio Sodome: ac alii multi in bellis aut aliis casibus crudeliter interficiun-
 tur & horribiliter intereunt. Possent igitur à Deo quispiam Deum accu-
 sare crudelitatis, qui immaniter affligeret innocentes pueros, qui non-
 dum quicquam mali designarunt. Sed hoc loco discimus, quid sit
 peccatum infantium. Infantes enim etsi non habent peccatum, ,
 quod vocant actuale, habent tamen peccatum, quod vocant originale,
 quod est omnium aliorum fons & scaturigo. D. Matthias Flacius Illy-
 ricus Professor Jenensis in Clavi Scripturæ, in voce Dexteræ: In fine
 Jone dicit Deus, esse in Ninive plusquam duodecim myriades, qua nesci-
 ant discrimen inter dexteram & sinistram suam: id est, parvi ac omnium
 rerum ignari pueri & infantes, eorum etiam innocentes. Rursus in vo-
 ce, Peccatum: Rom 5 (dicit Apostolus:) Peccatum regnavit in mundo
 usque ad legem, id est, etiam ante Moysen, originalis illa pestis & corruptio
 grassata est, & perdidit homines, atque adeo pusillos infantes, qui non-
 dum propriè peccata actualia habuerunt. Et in voce, Similitudo:
 Regnavit mors, ab Adam usque ad Moysen, in eos quos, qui non peccaverunt
 ad similitudinem transgressionis Adami: id est, qui non peccaverunt simi-
 li transgressionis Adami, nempe peccato actuali. Porro in Agendis
 Marchiaci Lipsiæ Anno 1552. impressis, Parte secundâ, in Explicatio-
 ne 9 & 10. præcept. hæc leguntur verba: Darümb solt ihr das metne
 Kindlein mit allem Fleiß merken und wol in das Herz bilden / daß
 gelüsten Sünde ist/ und alle Menschen auff Erden/ auch die Kindlein
 in Mutterleibe sind nicht ohne Lust/darümb sind wir auch alle Sünder
 und niemand ist unschuldig für Gott. — Das ist aber gewißlich war/
 daß solches wenig deut verstehen / denn die Vernunft begreiffis nicht/
 daß die Kindlein von der Lust wegen auch Sünder sollen seyn / son-
 dern sie metnes/ dieweil sie noch kein böß Werk thun / so seyn
 sie rein und unschuldig. Iplum Corpus Doctrinæ Prutenicum jussu
 Serenissimi Ducis Alberti, Marchionis Brandenburgensis gloriosis-
 simæ memoriæ Anno 1567. confectum & ab universis Ducatus hu-
 jus

jus Ordinibus tam Politicis, quam Ecclesiasticis unanimes & constanti consensu receptum & approbatum, in articulo de peccato originis & libero arbitrio: *Ex hac corrupta, inquit, depravatione, quæ unâ cum natura hereditariâ à parentibus ad nos transmittitur, fit, quod omnes sumus peccatores seu peccato infecti, illo ipso momento, quando primum in utero materno concipimur, priusquam actione aliquâ legem transgrediamur, Rom. 5. Psalm. 51. atq; ita natura, ac in ipsa primâ origine sumus filii iræ Eph. 2, quibus regnum cælorum oclusum est, quod videre non possumus, nisi toti denuò renascamur, Johann. 3.* In Corpore Doctrinæ Saxonicæ jussu Johannis Wilhelmi Ducis Saxonix instructo & Jenæ excuso Anno 1571 ex Lutheri Tractatu de Baptismo hæc repetuntur verba: *Ein junges Kind hat kein sonderlich Untugend an sich / wo es aber erwachset / so wird es unzüchtig und unkeusch: kompt es zu seinem vollen Manns alter / so gehen die rechten Eyster an D. Martinus Chemnitius Theologus Brunsvicensis Parte 1. Locorum Theologicorum articulo de peccato originis c. 3. Num: 1: In verbis Pauli (Rom. 5, 12, 14.) tertio describitur reatus, quod sit non tantum mors corporalis, sed regnum mortis, judicium condemnationis & c. Illa enim sunt Pauli verba. Itæ autem connectit: Ubicung, est mors, ibi necesse est esse peccatum. Sed mors regnat etiam in infantes. Ergò necesse est eos habere peccatum. Non autem habent in similitudine prævaricationis Adam Ergò originale. At quod hic peccatum vocat in similitudine prævaricationis Adam, paulò ante actuale vocaverat. Quærit enitæ ibi, num verbum, peccare, in dicto loco Pauli significet actionem, an habitum. Et respondet: Certissima ratio sumere interpretationem ex ipso contextu. Paulus enim postea verbum, peccaverunt, exponit, peccatores constituti sunt, & dicit peccasse non in similitudine Adæ. Atqui Adam actualiter peccavit. Ergò peccare in isto loco Pauli non simpliciter significat actionem. Hæc sunt veræ & solidæ. Rursus Num: 3. verba Davidis ex Psalm. 51, v. 7, & Jobi c. 14, v. 4, considerans: Testimonia, inquit, hæc ostendunt — quod ipsi etiam infantes, qui nondum peccare possunt in similitudine prævaricationis Adam (id est, actualiter, ut ante declaraverat) naturâ sint constituti peccatores & filii iræ. Deniq; & c. 6. Num: 4, expendens ista loca Deut. 1, 39, Parvuli ignorant distantiam boni*

boni & mali, & Jon. 4, 11, *nesciunt, quid intersit inter dextrum & sinistrū*, ait, loqui illa de peccato ACTUALI. Hoc ergo non cadit in parvulos. D. Egidius Hunnius, Professor Witebergensis, in Tractatu de Sacramentis c. 12. Tom. I. Operum: *Pervasit mors etiam infantes, ob hoc ipsum, quia peccaverūt, licet non actualiter, originali tamen perversitate, quam ē parentibus trahunt.* Et Comment. in c. 5. Epist. ad Romanos Parte 2. Tom. IV. Operum: *Et si infantes, non ita, ut nos adulti, peccent actualiter, tamen originali vitio sunt infecti; & hac de causa morti quoq; obnoxii.* Et postea in Locis Communibus Loco V: *Cum mors etiam dominetur in eos, qui actualiter nondum peccant, nempe in infantes: sequitur certe, eos propter originis vitium dominio mortis esse subjectos.* Deniq; in Disputationibus Theologicis Disput. 20, quæ est de peccato originis th. 24. seqq. Tom. V: *Dari peccatum originis — patet amplius ex effectu peccati originis. — Mortem esse stipendium peccati, & vicissim peccatum esse mortis aculeum, Paulus asserit Rom. 6 & 1. Cor. 15. Jam moriuntur etiam infantes, à peccatis actualibus adhuc immunes. Propter peccatum originale ergo moriantur necesse est.* D. Jacobus Heerbrandus Professor Tübingensis in Compendio Theologiæ Loco de Baptismo: *Manetne, an verò tollitur peccatum in baptismo? Manet ipse morbus, id est, peccatum originis vel concupiscentia, & sic radix mali, in homine etiam renato, nec tollitur ex natura, sed tollitur reatus, id est, condonantur peccata omnia in baptismo, & originale, & actualia, si quæ sunt, ut in adultis, commissa, & in profundum maris abjiciuntur.* D. Salomon Gesnerus Professor Witebergensis Disputatione tertia pro libro Concordiæ th. 1. Num. 11. ex^a verbis Apostoli Rom. 5, 12. tale ad confirmandum peccatum originis necit argumentum: *Per Adamum ejusmodi peccatum in mundum intravit, quod omnibus hominibus commune est. Sed id peccatum, quod quis actu committit, non omnibus commune est. Siquidem infantes actualia peccata nondum possunt committere. Ergo præter peccata actualia erit aliquod peccatum, ipsa propagine ab Adamo in universos transfusum.* Et postea ait: *Quod si mors in omnes pervasit, inq; infantes etiam, qui ad delicta*

actualia nondum naturas animi corporisq. vires habent, eadusam
quog. mortis illinc in omnes transisse oportet, nisi Deum iniustitia &
& crudelitate arguere velimus, qui insontes quog. multare non dubi-
tet. Deinde usq. adeo dominata est mortis tyrannus, ut in eos quog. iusto
Dei iudicio imperium & vim exercuerit, qui non peccarunt simili &
actuali transgressione divinorum mandatorum, sicut Adamus. D. Po-
lycarpus Lyserus, initio Professor itidem Witebergensis, tandem au-
tem Concionator Aulicus Dresdensis in Concionibus Catecheticis,
quarum inscriptio ita habet. Ein Erklärung des Christlichen Catechi-
smi Herrn D. Martini Lutheri in 8. Predigten also gefasset/ daß darin-
nen einseitig geweiſet wird/ in welchen Stücken desselben die Evange-
lischen und Papiſten mit einander streitig oder einig sind/ Concione
7. pag. 345, 346: Und daß die Erbsünde auch nach der Tauffe in der
Natur noch vorhanden bleibe/ das wird erweiſet dadurch/ daß viel kleine
Kindelein bald nach der Tauffe sterben / noch ehe sie mit würcklichen
Sünden sich groß besiecken. Denn allbar stellet Gott/wie David res-
det/die unerkannte Sünde ins Licht für sein Angesicht. Die unerkannte
Sünde aber ist/ Adams Sünde/ damit der Tode verdienet ist für alle
Adams Kinder/ und wird billich die unerkannte Sünde genennet /
dieweil die Welt solche Sünde nicht erkennet. Aber Gott
siehet sie/lest dervwegen den Kindern den Sold derselben widerfahren/
und wil / daß auch wir dieselbe erkennen sollen. D. David Löbeckius,
Professor Rostochiensis, Disp. 4. in Aug. Confess. cap. 2. th. 32: *Quo-
verò David Psal. 106, 38: infantium sanguinem innocentè pronunciat, id
neſtæ ſententiæ non adverſatur. id enim non respectu originalis propaga-
tionis, secundum quam nemo est innocens aut mundus: sed respectu deli-
torum actualium est intelligendum: quia sanguis illorum non effundeba-
tur ob perpetrata scelera, quibus mortem promeriti essent.* D. Paulus
Tarnovius, Professor & ipse Rostochiensis in Disp. de Peccato ejusq.
speciebus, respondente Johanne Hagenovio art. 2. de Peccato Origi-
nis, inter alias rationes, quibus peccatum originis probat, & hanc
num. 11. affert, quæ in ordine sexta est: *Qui mortis juri sunt subiecti, ii
quog. peccato sunt infecti Rom. 6. ult. Stipendii peccati mors. At omnes su-
mus mortis juri subiecti, adèd ut nec infantes sint exempti, id quod exem-
pla eorum, qui vel in utero, vel in partu, vel post moriuntur, antequam*
sum

usum rationis assequuntur & peccata actualia perpetrant. Ergo omnes sumus peccato infecti. Et num. 5: Odisse Deum fugere Deum, nimirum actu, cadit in eos, qui rationis usum habent: hoc quia infantes destituntur, actuale peccatum iisdem tribuere non solemus. D. Albertus Grauerus Professor Jenensis in Prælectionibus Academicis in Augustanam Confessionem Articulo de Peccato Originis pag 226: Quicumq; nascitur sive naturâ est filius iræ, is etiam naturâ est peccator. Cum autem infantes PECCATUM ACTUALE NON HABEANT, quando nascuntur, & tamen sint naturâ filii iræ, sequitur quod in illis sit peccatum originale & quod corruptam seu depravatam naturam ex utero materno secum adferant. Et pag. 330: A conceptione — homines peccato actuali non sunt polluti. Ergo peccato originali: siquidem immundi sunt. Rursum pag. 267. & 268: Infantes non simpliciter & absolute sunt innocentes, sed tantum respectu certi alicujus delicti vel culpe actualis, vel ratione injusti judicii & injuste mortis violentæ. In Dei autem judicio propter naturalem cordis pravitatem & defectum justitiæ originalis innocentes non sunt. Et pag. 268: Falsum est, quod in infantibus non sit pravariatio legis. Ubiq; enim est defectus justitiæ originalis, quæ adesse debebat, ibi etiam est pravariatio Legis, licet non sit actualis. Porro in Supplemento ex Islebiciis pag. 289: Paulus inquit in Epist. ad Rom. 5. v. 12: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors transit, in quo omnes peccaverunt. Et Eph. 2. v. 3, inquit: Erasmus unâ filii iræ, vel per propagationem naturalem filiorum ex parentibus. Et 1. Job. 5. v. 19. dicitur, totum mundum in peccato constitutum esse. Quis igitur infantes excipiet? Infantes autem non habent peccatum actuale. Ergo habebunt peccatum originis, cum in numero peccatorum à Scriptura collocentur. Et postea pag. 290, 291: Si infantes non haberent peccatum originis, quomodo quæso verum esset, quod Paulus inquit Rom. 6, 23: Stipendium peccati mors est? Infantes namq; moriuntur: quicumq; autem moriuntur, sunt peccatores. Ita infantes etiam ante aeternam auliziam, & antequam peccata actualia committunt, erunt peccatores, & per consequens contaminati erunt peccato originis. Deniq; pag. 295: Infantes dicuntur innocentes non simpliciter, sed secundum quid — respectu adul-

1
torum hominum, qui non solum habent peccatum originis, sed etiam peccata multa actualia perpetraverunt, qualia peccata actualia in infantibus nondum reperiuntur. D. Theodoros Thuminius Professor Tübingensis in Impietate Photiniana articulo de peccato originis num. 5. Quod opus habet regenerari, a peccatis abluī, & in Dei gratiam recipi, illud prius peccatis est pollutum. At omne natum ex carne, consequenter etiam infantes, opus habent regenerari, a peccatis abluī, & in Dei gratiam recipi. Ergo omne natum ex carne, & consequenter, etiam infantes, pollutum sunt peccato. Non actuali, consentientibus Photinianis. Ergo originali, quod erat probandum. Num. 6: Ad quos pertransit mors, ad eos pertransit & peccatum. Mors enim (etiam corporalis) stipendium peccati. Atqui mors ad omnes homines pertransit, etiam infantes. Si hoc, quod dicas? actualē? at id non cadit in infantulum adhuc a matris utero calentem. Ergo originale, connata corruptio, quod infert nostram conclusionem. Et rursus: Quicumque moriuntur, non moriuntur, eo quod peccarint. Sed omnes homines, ipsi etiam infantes, moriuntur, eo quod peccarint. Si peccarunt infantes, aut actualiter, aut originaliter. Non illud, in eos enim non cadit. Ergo hoc. Et postea: Si de originali connata corruptione (verba Apostoli ex Rom. 5, 14. intelligenda sunt) ut multum placet Theologis, sensus planissimus; mortem regnasse, ab Adam usque ad Moysen etiam in infantes non peccantes ad similitudinem Adami actualiter, sed originali tantum infecto labe. Et post pauca: Infantes per etatem non peccare actualiter largimur, originaliter falsum aut saltem controversum est. Tandem in fine repetit argumentum: Ad quos mors pertransit, illi peccarunt. Mors enim ad omnes pervasit, eo quod omnes peccaverunt. Sed mors pertransit ad omnes homines, ipsos etiam infantes. Ergo peccarunt omnes, ipsi quoque infantes. Hi, non actualiter. Ergo originaliter, connata infecti corruptione. Porro num. 8 hæc habet verba: Ipsa experientia clamat, omnibus hominibus, etiam infantibus esse peccatum. Non utique actualē. Ergo natura intimè cohærens corruptio. Et num. 11 Quos tangit mors, illi peccarunt, & puniuntur, propter peccatum. Sed & infantes tangit mors. Ergo infantes quoque peccarunt, & puniuntur propter peccata.

peccatum. Non autem peccarunt actualiter. Ergo in Adamo & originaliter. D. Johannes Winckelmannus Professor Giessensis Tom. 3. Disputat. Giessensium Disp. 12. th. 7: *Tametsi actualia peccata recens nati infantes nondum commiserunt, omnes tamen contagium peccati in ipso utero materno contraxerunt, ut in eos sententia Apostoli competat Rom. 5. 12. In omnes homines mors pertransiit, quia omnes peccaverunt.* D. Balihasar Mentzerus Professor & ipse Giessensis in Exegesi Aug. Confess. art. 2. de peccato originis: *Tum etiam morbi, calamitates, & ipsa mors etiam, locum habent in infantibus, qui peccata actualia non habent.* D. Henricus Eckard, itidem Giessensis, Tom. 2. Disputationum Giessensium Disput. 12, quæ est de peccato originali th. 39: III. v. 14 (Rom 5.) *Apostolus per expressam negationem (NON in similitudinem pravaricationis Adæ) peccatum actuale à parvulis removet. Unde peccatum, cujus rei sunt parvuli in infantia, & quod ipsos morti reddit obnoxios, non est in similitudinem pravaricationis Adæ. Pravaricatio Adæ fuit peccatum actuale. Ergo peccatum, cujus rei sunt parvuli in infantia &c. non est peccatum actuale.* Th. 42: IV. v. 3. *Mors est stipendium peccati. Infantes Legem nondum actualiter transgressos absument mors. Ergo in infantibus Legem nondum actualiter transgressis est peccatum.* In sequentibus autem postquam ex Thoma I. 2. q. 82. art. 1. ostendisset peccatum originis non privationem saltem esse originalis justitiæ, sed & inordinatam dispositionem partium animæ, adeoq; corruptum quendam habitum, ad objectionem quandam, quam sibi ipsi moverat, th. 80. respondet: *Nec est, ut quis objiciat, omnem habitum per actus sæpè iteratos comparari. Hic enim hujusmodi habitus intelligitur, quem ipsa natura nobis ingenerat, & tam profundè magis atq; imprimit, ut cum eo nullus alius, qui vel arte vel consuetudine acquiritur, comparari, nec in hac vitâ deponi, vel ejus aculeus nisi per mortem evelli possit. Legi potest Thomas 1 2 q. 82. a. 1. citans August. qui l. de Baptismo puerorum dicit, quod secundû peccatum originale sint concupiscibiles, etsi non sint actu concupiscentes.* Rursus th. 118, concupiscentiam in regegnitis adhuc residuam, peccatum esse probat hoc argumento: *Infantes etiam qui*

jan

jam dum Christo per baptismum consecuti, & ex Spiritu renati sunt. praematurâ morte peccato huic testimonium perhibere coguntur. Est enim illa stipendium peccati. In infantibus uerò baptizatis & renatis non haberet aliud, quàm quod ex utero nascentes secum attulerunt. Ergò aliud peccatum sic oportet. Idem Eckardus in Compendio Patrum loco supra citato sua quoq; facit verba Augustini ex lib. 3. contra Julianum c. 5: Contagium originale si nullum esset, nulli profectò malo obstritti parvuli essent. D. Leonhardus Hutterus, Professor rursus Witebergensis in Locis Theologicis articulo 9. de peccato originali p. 307: Constat infantes quoq; cum peccato nasci, in quos tamen neg factum, neg dictum, quin nec concupitum propriè loquendo cadit. Et Disp. 5. in Aug. Confess. de Peccato Orig. th 79, expendens locum ex Deut. 1. 19: Manifestum est Deum in infantibus nequaquam naturæ bonitatem, sed atatis tantum conditionem commendare, qua licet culpâ actuali eo modo, quo in adultis, careat, ipsum tamen defectum virium, qua hac prestare debebant, non tollit. D. Fridericus Balduinus, Professor & ipse Witebergensis, Comm. in Epist. ad Romanos quintum caput Parte. 2. quæst. 4: Argumentatur Apostolus ab effectu; regnavit mors in eos, qui non actualiter peccarunt, sicut Adam, quales sunt infantes: ergo habent peccatum originis à primo parente in se propagatum v. 14. Et quæst. 6: Estigitur infantes tempore accepti baptismi actualia peccata praesertim ex habitu peccandi profecta, non faciunt, habent tamen dictæ de peccandi, & baptismi effectus etiam ad ea tendit peccata, qua in adulta etate sunt subsequuta. Et in Aphorismis Aphorismo 8: Distinctio inter peccatum originale & actuale fundamentum habet in hoc loco. Dicuntur enim quidam peccasse non ad similitudinem prævaricationis Adami; prævaricatio autem Adami fuit actualis: dissimile igitur est aliud peccatum actuale, quod vulgò originale vocatur, quia cum ipsa natura habet originem. D. Balthasar Meisnerus, idem Witebergensis, Decad. 1. Anthropolog Disp. 5. quæst. 3. num. 6. Subdist. 3: Si per figmentum cordis malum (Gen. 6, 5.) actualem tantum iniquitatem intelligas, quid hoc ad infantes? Sequitur ergò vel causam communem, adeoq; naturalem labem simul involvi, vel infantes absq; omni culpa puni-

nitos esse, quod impium. Prinde sic concludimus: Diluvii causa fuit pec-
 catum. Infantes periire diluvio. Ergo propter peccatum. Non autem
 actuale. Nam tale quid ob negatum rationis usum committere non po-
 tuerunt. Aliud ergo propterea, nimirum originale, concedendum erit.
 Num 6. Subdivis. 4. ad Psal. 14, 2, 3: Aut intelligenda est originalis ma-
 litia, aut absurda, imò falsa est Prophetæ sententia. Si enim declinatio-
 nem & æpnsiav actualem intelligas, dici rectè nequit de omnibus,
 quod declinaverint. Sunt enim aliqui inter filios hominum, qui præceptis
 Ethicis imbuti à vitiis externis sibi cavent. Sunt pueri, sunt infantes,
 qui actualiter non peccant, & tamen filiis hominum declinantibus
 annumerantur. Num. 9. in fine: Rectè peccatum originis dicitur occul-
 tum 1. quia occultis motibus & suggestionibus nobis semper molestum est.
 2. quoniam à multis non agnoscitur. 3. quia intimè inhaeret, quamvis non
 sentiatur. Sicut enim catulis leonum ferocia innata est, quamvis lateat:
 sic infantibus malitia, licet manifestis actionibus se non prodant.
 Num. 10: Sic concludimus: David per peccatum, in quo se conceptum
 ait, aut actuale intelligi, aut originale. Atqui non actuale, quia ipso
 actu nondum peccare potuit in utero matris — Ergo originale.
 Num. 12. expendens locum ex Job 14, 4, Nemo mundus à sorde &c: Ex
 his concludimus, interiores animi sordes à Jobo intelligi. At quales?
 Num tantum actuales? Neutiquam. Nam adeo universaliter loquitur,
 ut ne unum quidem hominem, adeoq; nec infantem unius dici excipiat,
 ut habent LXX, in quos tamen actualia peccata non cadunt. Num.
 20: Quò mors transit, eò & peccatum transit, quia mors per peccatum
 intravit. Atqui transit mors in omnes Adæ posteros, in ipsos etiam infan-
 tes, qui non minus moriuntur, quam adulti. Ergo etiam peccatum.
 At verò infantes non peccant actualiter. Quare præter actualia
 concedendum est originale, quod parvuli trahant ex parentibus, & pro-
 pter quod morti subjaceant. Tandem num. 38. respondens ad argu-
 mentum, quo Peccatum Originale destructum eunt Anabaptistæ:
 Infantes dicuntur innocentes Psal. 106, 38, nec fecisse aliquid boni aut
 mali Rom. 9, 11; quare peccato non sunt infecti: Viciisim, ait, distinguen-
 dum est inter peccatum naturale & personale, inter malitiam & cor-
 ruptionem ingeneratam. Priori respectu dicuntur innocentes, sed non
 posteriori.

G

posteriori.

posteriori. Malum quidem non faciunt, sua tamē natura infixum habent.— Huc spectat illud Augustini lib. 1. Confess. cap. 7: Imbecillitas membrorum infantilium innocens est, non animus infantium. Idem in brevi Confid. Theologiæ Photiniaæ c. 5: Cuncti homines, etiam infantes moriuntur. Quare peccarunt vel peccato contaminati sunt. Sed non peccarunt actualiter. Ergo præter actualia delicta necessario dandum quoddam originale, quod omnes inficiat. Non enim justa est pœna, nisi quam præcessit culpa. Sed puniuntur infantes, dum per mortem abripiuntur. Ergo in iis quadam agnoscenda est culpa, quæ cum non sit actualis & volenter contracta, naturalem esse consequitur. Hæc ille. D. Johannes Himmelius, Professor Jenensis, in Analyti Logico-Theologica capitis noni Epist. ad Rom. v. 11: Esavum & Jacobum natiuitati proximos, ait, nec boni nec mali quippiam egisse actu secundo. Quod reperit & postea scribens: Jacobo Esavum esse postpositum antequam mali quid fecerit, hoc intelligitur ratione mali operis considerati non in actu primo, sed actu secundo. D. Iustus Feuerbornius Professor Giessensis, in Antiochorodo Disput. 31. th. 2: Falsum est, quod sola peccata actualia sint vera peccata. Nam peccatum in genere est auiouia & Job. 3, 4. At non tantum in actionibus nostris, sed & in ipsa nostra natura, mente, corde &c. est auiouia & prauitas Gen. 8: & passim. Ergo & uiositas prauitasq; nostra natura est verum peccatum.— Porro: Infantes quandoq; moriuntur sive in uteris matrum suarum, sive statim post egressum ex illis, sive paulo post in infantia. At mors est pœna peccati, verè proprieq; dicti Rom. 6, 23. Infantes igitur habent peccatum proprie & verè dictum Non habent autem peccata actualia. Ergo hæc sola non sunt peccata proprie verèq; dicta. Et th. 5: Peccatum originale est commune omnibus hominibus ex parentibus naturaliter profeminatis, & non ipsa flagitia actualia, ut pote quæ non cadunt in infantes, quæ tales: & quosq; pii, quæ tales, eis carent. D. Conradus Dietericus, Professor initio in Institutionibus Catecheticis, quæ omnium penè teruntur manibus, atq; vel in ipsis trivialibus Scholis Studiose iuuentuti inculcantur, articulo de peccato originis, aduersus Pelagianos vitium originis

in hominibus dari hoc argumento probat : Omnes qui opus habent
 baptismo & moriuntur, habent peccata. Infantes opus habent baptismo
 & moriuntur. Ergo habent peccata. Ergo habebunt, aut actualia, aut
 originale. Non actualia, quia destituuntur usu rationis & voluntatis,
 que sunt propria peccatorum actualium requisita. Ergo originale. Et in
 Analyfi Evangel. Dominica Circumcisionis Domini Parte 2, Ob-
 serv. 4. de parvulis ab Herode occisis differens : *Quamvis*, inquit, *in*
sensu Politico innocentes sint & dicantur (infantes illi) *comparatè scili-*
cet, respectu peccatorum actualium, hominum item aliorum, & in-
primis Herodis, quem ne cantillum offenderant : in sensu tamen Theolo-
gico coram Deo innocentes non sunt, ut originali peccato corrupti. Coram
ipso etiam innocens non est innocens Exod. 34, 7. D. Johannes Gerhat-
 hardus, Professor Jenensis in Locis Theologicis Articulo de Peccato
 originis §. 65. similiter loca illa Psal. 106. v. 38, ubi infantes pronun-
 ciantur innocentes, Jon. 4, 11, ubi non distinguere posse dicuntur inter
 dexteram & sinistram, & Rom. 9, 11, ubi nondum nati pueri neq; boni
 quippiam perhibentur fecisse, nec malizant comparatè esse intelli-
 genda respectu actualium peccatorum, non autem respectu origina-
 lis. Et in Disputationibus Isagogicis Disput. 24. de Peccato originis
 num. 14, considerans verba illa Apostoli ex Rom. 5, 12, Per unum
 hominem peccatum introivit in mundum & c. scribit: *Observa — di-*
sertè addi, quod mors, que peccati est stipendium, regnaverit etiam in eos,
qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis Adæ v. 14. Ergo
non agit de actualibus peccatis, quale fuit Adæ, sed de originali, pro-
pter quod omnes morti sunt obnoxii. D. Jacobus Martini Professor
 Witebergenfis in Synopsi totius Religionis novorum Photiniano-
 rum c. 19. num. 19. probat Mosen verbis illis Gen. 65. Figmentum & c.
 non loqui de peccato actuali, sed originis. De ejusmodi enim, inquit,
 loquitur peccato, quod est hominibus post lapsum commune: nempe quod
 est in corde hominis, quod subiectum commune est & generale. 2. Quod
 est in omni etate, non tantum virili, juvenili, puerili, sed etiam infantili,
 nempe quod est in omni vitæ humane die: proindeq; in infantie quoq;
 diebus. Ergo peccatum actuale in his locum non habet: aliàs argu-
 mentum esset nullius valoris. Et num. 35. ita argumentatur: *Ubi est esse-*

Etus adequatus (peccati) ibi quoq; proximam ejus causam esse necesse est. Atqui verò mors adequatus effectus peccati regnat quoq; in infantibus, qui sepius in utero adhuc materno contenti extinguuntur: sepius in ipso partu moriuntur: sepius quando in lucem editi sunt, morce abripiuntur. Ergò oportet etiam in ipsos juxta verba Apostoli peccatum introisse, aliàs mori non possent. At de illis dici nequit, quod habeant peccata actualia. Ergò in illis erit originale peccatum. D. Michael Waltherus Professor olim Helmstädiensis, & hinc Ecclesiarum per Ducatus Cellensem & Grubenhagensem, nec non Comitatus Hojensè & Diepholtanum Superintendens Generalissimus, in Harmonia Bblica ad cap. 5. Epist. ad Romanos v. 12: Per peccatum (in verbis Apostoli) dicimus intelligi commune istud & naturale malum omnibus hominibus intimè implantatum, & quia eperitè innuitur, illud in omnes propagari siquidem omnes illo dicuntur infecti; quod de actuali verum non est. 2. quia pena ejus, mors videlicet, omnibus est communis, etiam infantibus, qui tamen actualiter non peccant. Et hinc citat verba Feuerbornii ex Disput. Antioistorod. th. 2. ante à nobis adducta. Et circa finem: Si moriuntur omnes homines, quia omnes peccarunt, & certum est, infantes alio materno adhuc inclusos aliquando mori, quos tamen NULLO PECCATO ACTUALI infectos esse, sat constat, qui non hinc de facili concluserit, quod præter peccatum actuale detur etiam peccatum quoddam congenitum. Et in fine; Dividit Apostolus universum genus humanum in duos velut ordines, ita ut quidam homines peccent actualiter, more & modo Adami, contra legem cognitam, alii verò peccent quidem, sed originaliter, & ex quo videlicet transgressionis Adami. Et in hoc posteriori peccantium ordine sunt infantes, qui licet usu rationis præditi nondum sunt, nec legem scientes ac volentes violant, nascuntur tamen caro de carne & morti sunt obnoxii, non ob actualem legis transgressionem, sed ob congenitam totius naturæ corruptionem. D. Reinhardus Backius Metropolitana Magdeburgensis Ecclesiæ Pastor in Psalm. 51, expendens verba Davidis, Ecce in iniquitatibus conceptus sum: Reliè, inquit, concluditur: David per peccatum, in quo se conceptum ait, aut actuale intelligit, aut originale Non actuale, quia in utero matris

ipso

ipso actu peccare nondum potuit. Er. D. Caelestinus Misenta Pro-
 fessor in hac Academia & Pastor Ecclesiae Cathedralis, Disputatione
 IIX. Collegii Corporis Doctrinae Prutenicarum Ecclesiarum Sect. 2.
 §. 3. sic adstruit peccatum Originis: *Psalm 51. v. 7. (David ait:) Ecce in
 iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis me concepit mater mea. Ubi
 duo probè sunt observanda. 1. de quolibet nostrum posse dici, quod in pro-
 prio peccato concipiamur & nascamur, exemplo Davidis. 2. peccatum
 illud non esse actuale; tale enim non cadit in infantes. Ergò erit
 originale. Et § 8. pergit idem confirmare ex Eph. 2, 3: Eramus naturà
 filii irae, sicut & ceteri, ita inde colligens: Qui nascuntur filii irae naturà,
 nascuntur in peccato, in quippe Dei praesupponit culpam & reatum. Jam
 verò omnes homines naturà nascuntur filii irae. Ergò omnes nascuntur
 in peccato Non in actuale. E. Gemina his habet & D. Bernhardus Der-
 schovius, Ecclesiae Palaeopolitanae Pastor, in Disputatione de Immor-
 talitate hominis primante lapsum καὶ ἁμαρτίαν, Respondente
 M. Martino Woldero, qui illi in Pastoratu postea successit, Argumèto
 2. th. 12. expendens locum Pauli ex Epist. ad Roman. 5, 12, *Per unum homi-
 nem peccatum intravit in mundum &c. De ea morte, inquit, καὶ ἡ θάνατος
 & principaliter loquitur Paulus, quae in omnes regnat, etiam in infantes,
 qui in similitudinem praevaricationis Adae, id est, actualiter non pecca-
 runt, ut constat ex c. 5. v. 14: Et num. XIV. ad modò citatum locum ex
 c. 5. Rom. v. 14: Dividit, ait, Apostolus universos & singulos homines pri-
 mum in eos, qui peccarunt ad similitudinem transgressionis Adami, hoc
 est, qui propriis actualibus peccatis divinam in se ultionem volun-
 tariè concitarunt, sicut Adam; deinde in eos, qui ad eam similitudinem,
 hoc est, ACTUALITER non peccarunt, utpote infantes, qui tamen &
 ipsi ab Adam (quippe in lumbis ejus existentes) traxerunt originale pec-
 catum. D. Abrahamus Calovius, Professor antehac itidem Regio-
 montanus, hinc Dantiscanus, nunc Witebergensis in Theologia
 Apostolica Oraculo 44. ad c. 5 Epist. ad Roman. v. 12. §. 1: *Habemus
 hic peccatum primum, quod vocamus tum actuale, inobedientiam pri-
 mi hominis, non ab ipso tantum, sed à toto genere humano in ipso commis-
 sam, quod explicat cum primis vers. 19: Per unius hominis inobedientiam
 multi constituti sunt peccatores s. omnes; tum originale, quod haeredita-***

rius acceperunt omnes homines à primis parentibus, quoque infecti sunt & ij, qui ipsi non peccant actualiter vel ad similitudinem transgressionis Adavers. 14. Habemus & mortem ut peccati stipendium debitum omnibus hominibus non tantum iis, qui actualiter peccarint ἀπὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ immediate & in propria persona, sed qui etiam eo pacto non delinquent v. 14. nec saltem ob peccatum in primo parente designatum, ut vers. 12. docet Apostolus, Et § 3: Si omnes peccarunt, aut in propria persona peccarunt, aut in primo parente peccasse intelliguntur. Nam aut suo, aut alieno peccato deliquerunt, & si non suo, sed alieno tantum & in persona alterius, planum est, non immediatorum parentum, sed primi parentis personam intelligi, utpote de cuius lapsu differit Apostolus, At non omnes in propria persona peccaverunt, teste Apostolo. Ergo in primo parente. Rursus; In Adamo peccarunt omnes vel imitatione, vel participatione culpe. Non illud, quia imitatio in infantes non cadit, qui tamen peccati, ut & pena mortis obnoxii. Ergo hoc, quod nempe omnes ejusdem culpe Adamica rei sint & participes, Plura ejusmodi testimonia etiam ex aliis adduci possent, si angustia chartæ permitteret.

IV. Nec contrarium evincit, quod nostrates tamen passim motus aliquos inordinatos etiam in infantibus recens natis admittunt. Nam primò iidem multò magis motus in ordinatos in adultis, etiam regenitis, agnoscunt, quibus isti & actu ipso ad agendum id, quod legi Dei adversum est, sollicitari se quotidie experiuntur, & tamen, quamdiu invitis iis illi obrepunt, non consentiente in eos voluntate, ad peccatum Originis eos pertinere communi illi consensu docent. Neque id mirum. Si enim motus hujusmodi actualia peccata essent, tum voluntarii essent saltem uno aliquo illorum modorum, quos num. II. recitavimus; magisque actualiter peccarent, & consequenter plus aliis quoque puniendi essent, illi, in quibus motus hi sunt intensiores: aut intensissimi sapius sunt in sanctissimis, quod testatur experiètia. Sunt sanè ejusmodi motus *prava conversio ad carnalia, actualis prava cupiditas, inobediètia in voluntate, amor nostrum in ordinatus, & multiplex prava inclinatio atque, in corde contumacia contra rectum iudicium mentis, contumacia appetitionum, pravi sensus & cogitationes*: & tamen hæc omnia, quamdiu consensum voluntatis

tis

eis nondum habent conjunctum, ad ipsam originis labem ab Apologia Augustanae Confessionis, Philippo Melanchtone, & Formula Concordiae reduci in ipsa Exercitatione num. XV. ostendimus. Quibus hic & alia ex nostratibus testimonia addere possumus. D. Martinus Lutherus in Postilla Ecclesiastica Concione super Evangelio in Festo conceptionis Mariae fol. 16, fac. 1 scribit: *Got hat uns geboten das Vater Unser zu beten / auff das wir uns täglich überen im Glauben und Gebeth / und ruffen allezeit seine Gnade wider die Erbsünde / denn so lange wir hie leben / sind wir nicht ohne Sünde / es bleiben noch allezeit böse Lüste und Begierde in uns / die uns zu Sünden reizen / wider welche wir streiten und sechten müssen (1. Epist. 2.)* Ec postea: *Derhalben so oft du fühlst das du gereizet wirst zur Ungedult / Hoffart / Unkeuschheit und zu andern Sünden / so oft soltu wissen / das du fühlst tödtliche Pfeile der Erbsünde / welche der Teuffel in Adams Fleisch / daher deins gebahren ist / geschossen hat / und solst alsobald gedencen / das du diesen Pfeilen widerstehst / und bittest den Herrn Jesum / das diese Sünde nicht überhand nehme / und dich überwinde / sondern das sie durch seine Gnade überwunden werde.* *Ec in Expositione Baptismi: Was ist der alte Mensch? Das ist er / so uns angebohren ist von Adam / zornig / hässig / neidisch / unkeusch / geizig / faul / hoffärtig / ja ungläubig mit allen Lastern besetzt / und von Art kein gutes an ihm hat. Wenn wir nun in Christi Reich kommen / sol solches täglich abnehmen / das wir je länger je milder / gedültiger / sanftermüthiger werden / dem Geiz / Haß / Meid / Hoffart je mehr abbrechen.* — *Das ist der rechte Brauch der Tauffe unner den Christen / durch das Wasser auffen bedeutet. Wo nun solches nicht gehet / sondern dem alten Menschen der Zaum gelassen wird / das er nur stärker wird / das heißet nicht der Tauffe gebrauchte / sondern wieder die Tauffe gestrebet. Denn die außer Christo sind / können nicht anders thun / denn täglich ärger werden.* — *Denn der alte Mensch gehet in seiner Natur un-auffgehalten / wo man nicht durch der Tauffe Krafft wehret und dämpffet* *Hac ibi Lutherus, quæ verba cum integro illo Tractatu inserta reperiuntur & Corpori Doctrinae Saxonicae 1571 Jenæ excuso fol. 84. fac. I. D. Philippus Melancton in Epist. ad Romanos c. 5. Tom. III.*
Quare existunt dissolutiones de peccato Originis? Quia homines non vident

dent inmunditiem cordis, sc. illa peccata, dubitationem de Deo, vacare
mecum Dei, fiducia, dilectione, habere horribiles impetus adversus le-
gem Dei. Haec vitia non vident ac multo minus vident esse peccata. Ideo
sunt impiè nihil esse peccatum originis. Iustus Jonas in Compendio
Doctrinae Germanico impresso Wittebergæ Anno 1537. Articulo de
Peccato fol. 44 & 45: **W**iewohl menschlicher Wille etwas vermag
in den Dingen / welche der Vernunft und den Sinnen unterworfen
seyn / als eufferliche gute Werck zu thun / Frömmkeit und Redligkeit zu er-
zeigen / so ist doch durch Adams Fall auff den Menschen geeerb / und der
ganzen Natur angeboren / die greulich Bludheis / das die Menschen
(ohne regierung des Geistes) von G^oDi nichts rechts wissen / an
G^oDiets Güte und Gnade zweiffeln / wider seinen Willen bitterlich
murren. — Item, so mancherley hefftige / geschwinde Brunst /
menschliche Lüste / Ehrgeiz / Geldgeiz / da wir G^oDiets so gar zu grund
vergessen / und zu menschlichem fleischlichem Trost so ernstig / so ungehat-
ten sein. Et postea fol. 54 & 55: **D**ie / so wir von der **Erbsünde**
reden / müssen wir auch reden von der **Neigung und Lüsten**
menschliches Herzen. Es sind Neigungen am Menschen — die
stracks wider Gottes Gebot und Befehl sind / als eines frembden Weib/
Kind eines andern Geid oder Gutbegehren ein andern hasen / meiden /
Zorn / Ehrgeiz / Hoffart / ungedultig murren / zürnen / und verbittert seyn
wider G^oDi / und solches sind die rechten bösen Früchte der Erbsünde /
und sind erst nach Adams Fall der Natur angeboren / und ettel
Früchte des alten Adams / und Fleisches / und wenn Adam nicht ge-
fallen wer / so wer solche Verbitterung und solche Bosheit in seines
Menschen Herzen gewesen. Et in articulo de discrimine inter peccata
mortalia & quotidianum fol. 146: **E**dlich Sünde (nempe in ac-
per se,) das ist / Sünde ewiges Verdammniß und ewiges Todes schul-
dig (sol man wissen) sind nicht allein eufferlich böß Werck sondern auch
die Seuche und Erbsünde / so uns nach Adams Fall auff Mutter Leibe
angeboren wird / als nehmlich das alle Menschen ohne G^oDiets Er-
kenntniß / ohne Gottesfurcht sind / im Herzen zweiffeln / ob G^oDi auch
unser achte / ob er auch auff uns sehe / unser ruffen und Geberh erhö-
re. Item das wir aller bösen Lust voll sind. D. Johannes Brentius in Ex-
plic.

plie. Catechismi de Baptismo fol. 36, fac. 2: Unser Natur haben sind wir nicht selige/ sondern gar unselige und verdampfte Leute. Denn da Adam unser erster Vater im Paradiß Gottes Gebot nicht hielte/ und sich an Gott veründiget/ bracht er mit ihm zu Fall das ganze menschliche Geschlecht/ und zum ersten sind mit ihm alle seine Nachkommen in die Sünd gefallen/ also/ daß alle Menschen in Sünden empfangen und geböhren werden. Denn weil Adam durch der Sünden willen den heiligen Geist verlohren hat/ mangelt nun alle seine Nachkommen des H. Geistes. Wo aber der H. Geist nicht ist/ da ist auch keine Erkänntiß Gottes/ da ist Zweifel/ Unglaub/ falsch Vertrauen. Haß gegē Gott/ Verachtung Gottes / desgleichen auch Haß und Verachtung des Nächsten/ daher als auß einer Quelle alle eufferliche Laster stießen. Durch einen Menschen / spricht Paulus / ist die Sünde in die Welt kommen/ und durch eines Menschen Ungehorsam sind viel Sünder worden. Porro Agēdæ Mecklenburgēsis, impressa Witebergæ Ao 1552, iniquior: Erbünde ist von wegen der Übertretung Adams und Heva / und von wegen der angebohrnen Blindheit von Gott und bösen Neigungen/ die in uns durch denselbigen Fall kommen sind/ in Gottes Ungnaden seyn/ und ist die Sünde in allen Menschen/ die auß Männlichen Samen natürlicher weise geböhren werden / und sind darümb alle in Gottes Ungnaden/ und ewiglich verdampft/ welche nicht durch den Herrn Christum Vergebung der Sünden erlangen und wiedergeböhren werden. Denn wie Adams und Heva Natur nach dem Fall zerstöret ist / also sind ihre Kinder und alle Menschen / die natürlicher weise geböhren sind/ hernach zerstöret / sind nicht Gottes Wohnung/ sondern sind voll Zweiffels von Gott/ voll böser Neigung/ und diese Blindheit und unordentliche Neigung streiten wider Gott und sind Sünd/ wie Paulus außdrücklich spricht Rom 8: Fleischlich gesinnet seyn/ ist eine Feindschafft wider Gott/ darümb so der Mensch nicht Vergebung erlangt durch Christum/ bleibet er von wegen dieser Sünden im ewigen Jorn/ Straff und Verdammis. Et fol 14. In der verdorren Natur ist noch viel Zweiffels und unordentlicher Klammern. Reperuntur hæc etiam in Agēdis Oldenburgensibus Anno 1573 Jenæ editis lit. E ij. fac. 2. Johannes Rivius Athenodoriensis Theologus, ut in scriptio Operum ipsius habet, perfectissimus, qui Anno

D

1553

1553 obiit, lib. 2. de Conscientiâ: Peccatum primorum parentum in causa est, cur & ingenia mortalium proclivia semper ad delinquendum sint: & ratio ipsa, quam regere ac moderari appetitiones omnes conveniebat, contumaciam perpetuò sentiat & seditionem repugnantium in animo imperiumque recusantium cupiditatum. Nam illo ex scelere Protoplastorum, proclivitas peccandi est in posteritate propagata, indeque vitia extitit & pravis cupiditatibus obnoxium genus humanum. Inde illa morborum animi & perturbationum in nobis exorta turba est, & perpetuum cupiditatis cum ratione disidium. Hoc ergo peccatum originis — reprimat retardatque vim ac conatum voluntatis nostræ, quò minus sic ad honesta feramur, ut ad turpia & flagitiosa. Corpus nostrum Prutenicum de Bonis Operibus: Tale peccatum (veniale in regentis) est originalis depravatio habitans in carne, unde pullulant cogitationes & concupiscentia sollicitantes ad vitia. — Hanc pravam radicem peccati in carne quando non curant, non repugnant, sed delectantur concupiscentiis carnis, non student, non petunt, nec oprant, ut actiones carnis mortificentur, sed captant occasiones, ut persiciantur, tales certum est rursus lapsos esse. D. Martinus Chemnitius in Locis Theologicis Loc. de Peccato originis pag. 228. ad peccatum originis apertè refert *passiones carnis & peccatorum*, ut vocat Apostolus, id est, ut exponit Chemnitius, *acres impetus & magna incendia affectuum*, quibus captivantur & abripiuntur credentes etiã reluctantes. Et Loco de peccatis actualibus pag. 257. scribit: *Potest hac differentia (peccati originalis & actualis) clarius intelligi ex illa distributione graduum in peccatis, que Veteribus tradita est.* 1. *Fomes*, sive depravatio inherens, que complectitur etiam defectus. 2. *Suggestiones cogitationum & affectuum*, id est, quando depravatio originalis movet se aliquã inclinatione. 3. *delectatio*. 4. *consensus*. 5. *ipsum opus*. Ex his gradibus primi duo pertinent ad peccatum originale, reliqui tres ad actuale peccatum. Hæc differentia potest intelligi, & si hoc modo constituatur, pulchrè illustrat doctrinam de peccato mortali & veniali, ut suo loco dicetur. Augustinus etiam lib. 2. contra Julianum peccato originali hoc tribuit, quod rebellando nitatur nos trahere ad reatum. Et lib. 5. c. 3. dicit esse causam peccati actualis, defectione consentientis. De Civitate Dei lib. 1. c. 15: *Quod si concupiscentialis inobedientia, que adhuc in*
membris

membri moribundis habitat, prater nostra voluntatis legem, quasi sua
 lege movetur: quando magis absq; culpa est in corpore non consentientis, si
 absq; culpa est in corpore dormientis? Et haec differentia hoc modo ex-
 pressè ponitur Jacobi i. v. 14. & 15: Quisq; tentatur, à concupiscentia sua
 abstractus & illectus; deinde concupiscentia cum conceperit, parit pec-
 catum, scilicet actuale. Ergò concupiscentia, sive inclinationibus mo-
 veatur, sive flammis affectuum tumultuetur, pertinet ad pec-
 catum originale. Actualis verò concupiscentia Coloss. 3. v. 5. est, quando
 accedit delectatio, consensus. D. Jacobus Heerbrandus in Compen-
 dio Theologiae Loco de peccato pag. 246: Quid est concupiscentia ori-
 ginalis? Non est fomes tantum ad peccandum incitans & facile tantum
 concipiens, sed est horribilis cōtra legem seu inordinatus motus & impetus
 in omnibus viribus hominis, contra legem Dei, in mente cœcitas, in volun-
 tate aversio à Deo, & omnibus inferioribus viribus contumacia. D. Za-
 charias Schilterus Theologiae Professor & Consistorii Electoralis
 Saxonici Alesstor in Academia Lipsiensi in Exegeti Catechismi Lu-
 theri in Thesis de Decalogo th. 75. ad præceptum 9 & 10: Non mo-
 dò verbum concupiscendi ingeminatum est (Exod. 20. Deut. 5.) ut Augu-
 stinus monet, & major affectus desiderandi, quam concupiscendi verbo
 exprimitur, sed etiam res ipsa & illius natura concupiscentia scilicet
 originalis seu primorum motuum, qua præcepto decimo, & concu-
 piscencia actionis, seu consensus & voluntatis, qua nono prohibetur,
 verbis illustribus revera distincta est, perinde atq; In Dupliæ vnde cōstat,
 id est, concupiscentia, qua concipit peccatum, suggerit, inclinât, impellit,
 incitat ad peccatum, & hinc vnde, id est, pariens peccatum, accedente
 consensu scilicet Jac. i. Et th 80: Apostolus concupiscentiam inhabitantem
 & fermenti instar in membris nostris naturaliter tumultuantem,
 à concupiscentia & vnde cōstat in actum erumpente distinguit ad Rom.
 7. Deinde concupiscentiam ejusmodi peccatum esse fatetur, quod donec
 velum Pharisaicum oculis illius impostum fuit, non satis cognoverit, id
 quod nequaquam intelligi potest de concupiscentia, cum qua vnde cōstat peccat
 conjuncta est, quam ratio & Philosophia pro vitio agnoscit, seu pro appe-
 titione inordinata, sed de concupiscentia originali, qua in genere signi-
 ficat

ficat appetitionem in ordinatam quorumcunq; objectorum prohibitorum
 sine ulla voluntatis approbatione aut conatu, quam non tantum non
 Philosophi, sed ne Pharisei quidem, quamvis Legis Doctores tum prima-
 rii pro peccato unquam habuerunt. Gemina his ex D. Davidis Löbe-
 schii Disput. 4. in August. Conf. th. 79, & D. Johannis Giffenii De-
 fensionis Catechismi disput. II. th. 63, jam ante num II adduximus.
 Consecit verò his & D. Salomon Gesnerus Disput. 3. pro Formula
 Concordiæ c. 4. th. I. num. 5: Non sufficit bonorum absentia — & dese-
 ctus ad vim peccati originis exprimendam. — Privatio enim ista omni-
 um malorum congeriem invexit: — Estq; illud malum in intellectu &
 mente non modo simplex ignorantia rerum divinarum, sed & cōtra
 res spirituales & verbo Dei prorsus repugnans. In voluntate labe-
 originalis non modò est imbecillitas virium naturalium, sed est horrenda
 pugna & inimicitia adversus Deum: in omnibus deniq; viribus animæ &
 corporis non modò contra & imaginis Dei, ad quam homo conditus
 erat, destructio apparet, sed fremens & pertinax audacia & insatiabilis
 libido reluctandi & repugnandi Deo Rom. 7, 18, 19, 20. cap. 8, 5, 6, 7. D.
 Leonhartus Huttenus in Locis Articulo 10. de peccato actuali c. I. ex-
 ponens definitionem peccati actualis, quæ illud definitus actio pu-
 gnans cum lege Dei: Incelligitur, inquit, actio transiens & cum assensu,
 deliberatione & proposito conjuncta, ad differentiam peccati originis,
 quod est in perpetuo & nunquam transeunte motu seu actu, unde haud
 ineptè magnus ille Theologus Chemitius cogitationes etiam refert ad
 peccatum originis, quando nimirum nude sunt suggestiones & nudo con-
 ceptu absolvuntur, sine assensu ullo aut deceptores. D. Henricus Eckar-
 di Tom. 2. Disput. Gieslensium disp. 12. de peccato originis th. 43: In
 cap. 7. (Epist. ad Romanos) non vò òti modò firmiter asstruitur, sed
 ipsum etiam vò òti (peccati originis) accuratè describitur, nimirum
 quod sit concupiscentia v. 7, peccatum v. 7, 8, 9, 13, 14 & quidem sine lege
 absconditum, latens atq; incognitum v. 7, 8, operans omnes concupiscen-
 tias v. 3 seducens & occidens v. 11, 13, in ipsis etiam renatus habitans v. 17,
 18, lex membrorum legimentis repugnans v. 23, faciens carnales &
 addiscens servituti v. 14, atq; cap. v. 14, 22. ut licet mente quidem lege

Dei

Dei condelectentur, carne tamen ad eò retrahantur v. 15 ut homo inter-
 rior atq; exterior in prestandis obsequiis manifesto divortio separentur.
 Quæ non est peccatorum actualium, sed mali originalis descriptio. Et
 th. 117: Omnes peccati, inquit, & sancti habent peccatum, proq; ejus dis-
 missione quotidie Deo supplices sunt 1. Job. 1. 8. Psalm 32, 6. Matth. 6, 12.
 At hi non assentiuntur neq; parent concupiscentiis, sed resistunt, nec pec-
 catis actualibus contra conscientiam se polluant, 1. Job. 1. v. 6 & 3, v. 9.
 Ergò habent hujusmodi peccatum, quod assensu caret, & ab actuali-
 bus peccatis est distinctum. D. Paulus Tarnovius Professor Rosto-
 chienensis lib. 2. de Ministerio Ecclesiastico c. 6: Concupiscentia nomine
 intelligitur quævis declinatio à bono mandato per omissionem, & propen-
 sio ad malum prohibitum per commissionem: itaq; huc pertinet in mente
 caligo & cæcitas in rebus spiritualibus, pronitas ad cogitationes vanisfi-
 mas de Deo, ad dubitationes de providentia, ad profanitatem & impie-
 tatem: in corde ad securitatem carnalem, ad odium Dei, fremitum in
 armis, ad desperationem de gratia, ad amorem creaturæ super creato-
 rem, ad neglectum cultus Dei, superbiam, similitates, odia, inimicitias,
 invidiam, iram, luxum, libidinem, avaritiam, mendacia. M. Jacobus
 Reneccius Pastor Hamburgensis, Gymnasii itidem ejusdem loci In-
 spector & Primarius Theologiæ Lector, in Panoplia Theologica
 Anno 1618. Witebergæ impressa Tom. 3. cap. 16. de peccato actuali &
 Essè concupiscentia peccatum originale vel actuale? Utrumq; est. Ori-
 ginale peccatum est, quatenus denotat PRAVOS MOTUS, AD QUOS
 CONSENSUS NON ACCEDIT. Actuale verò peccatum est, quando
 CONSENSUS, machinatio & persecutio ejus rei, AD QUAM PRAVE
 MOTUS SOLICITANT, accedit. D. Christianus Chemnitzius
 Professor Jenensis Disput. de peccato habita Anno 1654 th. 5:
 Primam pravariationem Adami subsequuta est in pænam absentia inno-
 centia & justitia originalis, & presentia contrarii mali, quæ est in intelle-
 ctu summa ignorantia atq; caligo, in voluntate à Deo & bono aversio, in
 appetitu motus inordinati ac rebellio. Amisit ergò non solum sibi, sed
 & posteritati imaginem divinam & genuit tales, qualis est ipse. testis
 Mose Genes. 5. v. 3, & ipso Paulo Rom. 5. v. 19: Per unius inobedientiam pec-
 catores constituti sunt multi. Ubi intelligitur omnino peccatum natu-

re, quod non committitur propria voluntate, sed per carnalem generationem contrahitur, & saepe in nobis se exerit prater & contra nostram voluntatem. Quod si verò ne illi quidem motus, qui in adultis se exerunt, atq; ad peccatum contra conscientiam actu eos stimulant & sollicitant, ad actualia peccata, ab originis peccato distincta, pertinent, sed ad ipsum originis vitium sunt referendi, quanto magis ad hoc ipsum, originis, inquam, vitium pertinebunt motus inordinati in parvulis, qui adversus rationem in eis actu rebellare nondum possunt, quod illi destituantur adhuc usu rationis? Et sanè quod ita se res habeat, etiam ex aliis hypothesebus, à nostratibus communi consensu approbatis, solidè probari potest. Nam primò peccatum actuale omne juxta illos quoq; est voluntarium, & quidem habità ratione ejus, qui peccato huic dicitur obnoxius, ut visum nobis num. 11, ex quo & fieri ibidem diximus, ut peccatum, actuale omne sit, juxta eosdem etiam rursus, proprium singulis ac personale. Quo principio inter alios & D. Balthasar Meisnerus in Anthropologia sua Decade 1. disput. 5. Quæst. 3. num. 20. utitur ad confirmandum, quod peccatum, de quo Paulus loquitur Rom 5, 12, non sit actuale. Peccata enim actualia, inquit, non sunt hereditaria, nec in omnes homines pertranscunt aut communia sunt. At peccatum, de quo hic Paulus loquitur, est hereditarium & commune, quod unà cum morte in omnes transit. Ergò actuale non est, sed potius naturale & originale. Jam motus illi inordinati, qui in infantibus se produnt, non sunt proprii singulis, quonià nec à voluntate illorù propria proveniunt, sed sunt omnibus communes. Deinde peccatum actuale ab originali quoq; in eo distinguitur, quod illud transeat actu, maneat reatu, seu obligatione ad pœnam; hoc autem in regeñtis transeat reatu, maneat actu, ut cum Augustino lib. 6, contra Julianum c. 8. & lib. 1, de nuptiis & concupiscentia c. 25, iterum docent nostrates. Ex hoc enim capite ipsa Apologia Augustanæ Confessionis, articulo de peccato originis, durabiles in natura defectus apertè ad vitium originis reducit: Et facile, inquit, judicare poterit PRUDENS lector has non tantùm culpas actuales esse, sine metu Dei, & sine fide esse. Sunt enim DURABILES DEFECTUS in natura non renovata. Et D. Leonhartus Hutterus in Locis Articulo de peccato actuali c. 1. Observationem

mere.

meretur peccatum actuale non eo sensu nominari à contra distincta peccati originalis specie, quasi hæc ab omni actu prorsus sit immunis, quemadmodum olim Scholastici nugati sunt, contendentes peccatum originale esse malum otiosum, & torpidam qualitatem, ac propterea, nisi accedant actualia, concupiscentiam reliquam non esse peccatum, quia nihil agit contra legem Dei: verùm sic appellari ab ea conditione, quæ actus s. actio- nis cuiusq; est propria. Nam quia actus (peccatum actuale scilicet constituens) est TRANSITORIUM quiddam, ad differentiam peccati originalis actuale hoc appellatum fuit. In actualem enim peccato natura non perstat sive permanet: sed quam primum aliquod cum flagitio & scelere admissum est, offensa quidem Dei & reatus actionis remanet: actio verò ipsa facinore patrato, statim transit & desinit. In peccato autem originali secus res habet. Nam materia ejus hæc in vita nunquam transit: sed in perpetuo motu est, & sic semper adheret nobis illa corruptio versaturq; in in animis motus contra legem Dei perpetim excitet. Et D. Balthasar Meisnerus rursus Decad. I. Anthropol. Disp. 5. Quæst. 3. num. XI. ex eodem fundamento probat, Jobum verbis illis c. 14. 4: Nemo à sordibus mundus, ne unus quidem diei infans super terram, non loqui de peccatis actualibus, sed originali: Agit enim, inquit, de sordibus PERPETUO ADHÆRENTIBUS. AST HOC DE PECCATIS ACTUALIBUS DICI NE QVIT. Non enim omnes adulti semper peccant actualiter: & postquam illa commissa sunt, transeunt, neq; immundities quedam absoluta de iis manet reliqua, sed tantum reatus vel obligatio ad penam. Jam verò & motus illi inordinati, qui in infantibus obtinent, non sunt transitorii, sed naturæ ipsorum pertinaciter adhærent, renatis tamen iis non imputantur. Ulterius nemo actualiter peccare dici potest in eo, quod vitare non potest. Hoc enim iterum D. Meisnerus citato loco fundamenti loco ponit, ut demonstret, Jobo dicti verbis de peccatis actualibus non fuisse sermonem: Loquitur enim, pergit, de impuritate INEVITABILI. Nam hoc excusationis & argumenti loco profert, quod Deus secum aded non debeat contendere in iudicio, nec puritatem summam exigere, cum nemo mortalium sordibus anima queat evitare, siquidem omnes nascuntur immundi ex immundis. Ealsum verò hoc est de peccatis personalibus & merè actualibus, cum illa

illa — unusquisq; libero arbitrio non abutens evitare possit. Et num.
 XIII. considerans locum Jeremia c. 17, 9: *Pravum est cor hominis &*
imperscrutabile, quis cognoscerit illud? Non excipi, inquit, potest, actualem
tantum malitiam notari. Nam 1. Propbeta loquitur de malo communi
& universali. Actualia verò & personalia peccata non sunt ex a quo o-
mnibus communia. 2. Loquitur de malitia INEVITABILI in hac morta-
litate, id quod de personalibus dici nequit. Jam autem motus pravi in
parvulis non sunt in ipsorum potestate, ut evitare eos queant. Præ-
terea certum & hoc est ex nostratum sententia, quod motibus vel in
ipsa quoq; jam conceptione vitium adhæreat. Id enim passim pro-
bant ex verbis Psalm 51, 6: In iniquitate formatus sum, & in peccato
me concepit mater mea, jechemathni, calefecit me. Quod expendens
 D. Martinus Chemnitius in Locis de peccato Originis c. 3. num. 3:
Alierum verbum, inquit, significat calorem in ipsa conceptione, sicut ali-
quoties usurpatur Gen. 30. Sensus ergo est: In peccatis calefecit me mater
mea, id est, cum massa mea naturæ primæ inciperet foveri calore matri-
cis, jam enim in peccatis. Ambrosius dicit: Ante usuram lucis originis ex-
cepimus injuriam. Item: Genitalibus infusus visceribus, & coagulatis subie-
delictorum contagium. Et D. Fridericus Balduinus in Comm. Psalmi
 51. Parte 1. Neg. verò tum primum cum in lucem ederetur (David) pecca-
tum incepisse innuit, sed & aliquantò citius, nimirum in ipsa prima con-
ceptione. Quo pertinet — verbum — calefecit, quod propriè concipi-
entium mulierum est. Illud igitur Jacobemathni significat τὸ Φυσικῶν
generandi facultatem, que alioquin ἀλογόν est, omnig; ut intellectu, sic
& sensu peccati destituta. Hanc potentiam calefaciendi & fovendi fetum
corruptam, & nos illa ipsa caloris transfusione labem traxisse arguit.
Atq; sic vult ostendere, usq; ad eò vitiatam hominis naturam esse, ut ne
prima quidem gutta seminis & sanguinis calore matris fota & vegeta-
ta absq; peccato fuerit. Ast vegetatio illa non fit sine motibus in ipso
factu se exferentibus: sunt ergo & hi jam peccato contaminati. Quis
autè factum in ipsa jam cōceptione actualiter peccare diceret? Adhæc
in eo quoq; consentiunt nostrates, quod nemo remissionem peccato-
rum actualium post baptismum consequi queat, nisi interveniat pœ-
nitentia actualis. Non ob aliam namq; causam ex iis etiam illa, que
 Patres

Patres minuta, parva item & exigua peccata vocare solent, in regeni-
tis venialia censeri docent, quàm quod pœnitentiam sēper habeant
comitē. *Fide statuunt renati, inquit D. Martinus Chemnitz in Locis de
discrimine peccati venialis & mortalis c. 3, licet sordes illas peccati ori-
ginalis non possunt in hac vita penitus deponere, nec actiones ejus profus
mortificare Rom. 7. v. 24, & licet illa mala per se juxta legē digna sint ater-
nā damnatione, tamē quia renati sunt & manent in Christo, & non secun-
dum carnem ambulant; hoc est, quia pœnitentiam & fidem retinent &
exercent, nullam ipsis condemnationem esse metuendam Rom. 8. v. 1. Et
hoc est, quod in usitata definitione dicitur: Propter peccata venialia non
amitti gratiam & Spiritum Sanctum. Et ratio est. Agentes enim pœni-
tentiam & credentes in Christum accipiunt, habent, & retinent gratiam
& remissionem peccatorum. Qui verò fidem & pœnitentiam abjiciunt,
illi quoq; gratiam Dei amittunt. Jam certum est, quod etiam in parvu-
lis post baptismum pravi motus superstites maneant; inde si in pec-
catis actualibus illi essent censendi, & ipsis pœnitentia agenda esset
super peccatis istis, ut gratiam & remissionem peccatorum conse-
querentur. Ast pœnitentiam agere non possunt, quod nondum di-
scernere queant inter bonum & malum Deut. 1. 39: in ambiguo ergo
versaretur salus ipsorum. Insuper, nisi motus illi ad vitium origi-
nis pertinerent, hoc saltem naturæ adhæreret, non etiam habitibus,
dispositionibus, motibus. Ast hoc repugnat rursus nostratibus, qui
passim docent, post lapsum hominem hereditariò à parentibus sic
accepisse congenitam pravam vim, internam immunditiam cordis, pra-
vas concupiscentias & inclinationes, ut omnes naturā, talia corda, TA-
LES SENSU ET COGITATIONES, ab Adamo hereditaria & natura-
li propagatione consequamur, quæ secundum summas suas vires & juxta
lumen rationis, naturaliter è diametro cum Deo & summis ipsius manda-
tis pugnent, atq; inimicitia sint adversus Deum, præsertim quantum ad
res divinas & spirituales attinet, ut loquitur Repetitio Formulæ Con-
cordiæ Articuli I, qui est de peccato originis. Deniq; & hoc consi-
derandum proponunt nostri Theologi, quamnam ratio sit, cur motus
aliqui infantium dicantur inordinati. In se enim spectati infantium
omnes motus, provenientes à sensu & appetitu, sunt naturales, ut*

E
apertè

apertè eos vocat Chemnitius in Locis Theologicis de peccato origi-
 nis c. 5: & in specie de reluctantia eorum in baptismo idem docet
 D. Johannes Affelmannus Professor Rostochiensis in Disputatione
 de fide infantum th 45, ita scribens: *Non baptismo, sed externis actio-
 nibus qualitarum aëris, aquæ, quibus NATURALITER moventur, quasi
 reluctantur infantes. Distinguo ergò inter venientiam NATURALEM
 & spiritualem.* Hæc ille. Quicquid ergò vitii loco habetur in motibus
 illis, id provenit sine dubio ab *activa* illis adhærente: hæc autem un-
 de, nisi à defectu Spiritus Sancti, quem juxta primam Dei institutio-
 nem in ipsa jam conceptione habere debebant infantes? Unde verò
 rursus defectus hic, nisi à voluntate protoplastorum, qui ita acce-
 perant Spiritum sanctum, ut in posteros quoque, interveniente
 generatione, propagarent, sed eà lege, si in statu integritatis, in quo
 à Deo collocati erant, permanerent. At non permanserunt in eo,
 sed, arbitrio suo libero abusi, à Deo desciverunt, atq; hinc & sibi &
 toti suæ posteritati donum illud inestimabile amiserunt. Ex volun-
 tate ergò Protoplastorum *activa* illa motibus parvulorum adhæ-
 rens provenit. Quo pertinent & verba D. Johannis Brentii in princi-
 pio hujus numeri adducta: Weil Adam umb der Sünde willen den
 heiligen Geist verlohren hat / mangeln nun alle seine Nachkommen des
 H. Geistes. Quod ex voluntate autem Protoplastorum seu causa effi-
 ciente, aut deficiente potius, proximâ in nos seminatum est, id non
 actuale peccatum constituit, sed ad vitium originis pertinet, seu li-
 quet ex num. 11. Atq; hinc & totidem verbis motus isti pravi in par-
 vulis ad peccatum originis reducantur in Agendis Marchiacis parte
 2. in explicatione 9. & 10. præceptorû Lit E. fol. 6 fac. 1. ubi hæc legun-
 tur verba: Diese zwey Gebot lehren uns sein erkennen / daß nicht allein
 die eussertlichen bösen Wercke und Wort Sünde seyn / sondern auch
 die inwendigen Neigung / Begierd und Lust des Herzen / der niemand
 ledtg ist / sondern werden uns in Mutterleibe angebohren. Dar-
 umb solt ihr / meine Kindlein das mit allem Fleis mercken und wol in
 das Herz bilden / daß gelüsten Sünde ist / und alle Menschen auff
 Erden / auch die Kindlein in Mutterleibe sind nicht ohne Lust / darumb
 sind wir auch alle Sünder / und niemand ist unschuldig für Gott. —
 Denn

Denn das empfinden und erfahren wir alle, daß wir von Natur vol-
 ler böser Lust stecken/denn wir haben Lust zu allem dem/das dem Fleisch
 wol thut/und stichen alles das dem Leibe wehe thut / also daß man solche
 Lust auch an den Kindlein in der Wiegen/ ja auch in Mutterleibe spü-
 ree. Denn wenn ein Kind hart liege/hungrig oder durstig ist/ oder ist ihm
 zu kalt/ oder zu heiß/ so zappelt es und windet sich hin und her/ und wei-
 net darümb/ desgleichen wenn mans etwas schönes sehen läßt / und
 nimpts ihm bald wieder/ oder wenn mans ihm nicht gibt/wenn es dar-
 an gedencket/ so weinet es auch darümb/ das seyn aber eitel grosse An-
 zeigungen/ daß auch die Kindlein in der Wiegen und in Mutterleib
 voll böser Lust seyn/ so woll als die alten — Das ist aber gewislich
 war/ daß solches wenig Leut verstehen / denn die Vernunft begreiffis
 nicht/ daß die Kindlein von der Lust wegen auch Sünder sollen seyn /
 sondern sie meinet/ dieweil sie noch kein böß Werck thun / so
 seyn sie rein und unschuldig. Et in Expositione Sacramenti Baptismi
 lit. M iij, fac. 2: Wie der Adam gesündiger hat/ und durch die Sünde
 verderbet worden ist / daß er von ihm selbst nicht mehr from und gerecht
 werden könte / also sind auch seine Kinder alle Sünder geböhren /
 und können von ihnen selbst nicht from werden/ sondern sind zum bö-
 sen geneigt zu aller Zeit. Darümb spricht der heilige Paulus/ Wir
 waren alle Kinder des Zorns von Natur/das ist/ Wir zürnet mit uns
 von unfer Sünde wegen / die uns von Natur angebohren ist/
 dieweil wir aber getauffet seyn/ und durch die Tauffe neu geböhren/ so ist
 uns die Sünde vergeben/ und der H. Geist eingegossen/ der uns wieder
 from machet / und zum guten hilfft und treibet. Idem repetitur & in
 Agendis Noricis Noribergæ impressis Anno 1592. eadem enim sunt
 cum illis prioribus. Inprimis verò obleruatione digna sunt etiam
 verba D. Martini Chemnitii ex Locis de peccato originis c 5, pag.
 240, ubi ex Augustino apertè docet, Pelagianorum primum
 hoc fuisse dogma, quod motus ejusmodi, quales diximus,
 ad peccata actualia ab originali distincta pertineant, & quod in
 hanc sententiam pervenerint argumentis Catholicorum, quibus
 peccatum originis asserebant, constricti, ut nescirent, quò se
 vertere deberent. Verba ejus sunt: *Augustinus utiq, fortiter urgebat
 argumentum illud de efficacia Baptismi, quod conferri infantibus semper*

in Ecclesia, inde usq. a temporibus Apostolorum usitatum fuit, & certum est semper dari in remissionem peccatorum. Ergo necesse est infantes habere peccata &c. In solutione ejus argumenti ceperunt se Pelagiani in omnes formas vertere, ut elaberentur. Dixerunt ergo quidam: Infantes quidem nasci sine peccato, ita ut in natura ipsorum nihil sit vitii, nihil corruptionis, unde sint filii irae, sed statim, quando editi sunt in lucem, committere ipsos PROPRIA QVÆDAM ACTUALIA PECCATA, flendo, vagiendo, & reliquis illius aetatis moribus, & propter illas actiones fieri reos irae Dei: non autem esse naturā &c. Augustinus dicit, hanc sententiam refutari ipsa EVIDENTIA. Et addit: Valeat ad seipsam persuadendam ipsa evidentia. Nam nusquam sic non invenio quid dicam, quā ubi res, de qua dicitur, manifestior est, quā a me quod dicitur. Hac Augustinus de peccatorum meritis & remissione. Hinc lubdit Chemnitius: Non est autem dubium, sicut Salomon dicit de naturalibus credentium moribus Eccl. 9. v. 7: Ede, bibe in letitia, quia Deo placent opera tua: ita in infantibus non renatis ipsos naturales motus (ob aetate suam nempe adherentem) displicere Deo. Sed hoc fit NON RATIONE ACTUALIS PECCATI, QVOD REQVIRIT ACTIONEM PROPRIÆ VOLUNTATIS: SED QVIA NATURA CORRUPTA SUBJECTA EST IRÆ DEI. In hanc sententiam dicit Augustinus lib. 1. Confess. c. 7: Quis mihi commoveat peccata infantiae meae, quia nemo mundus a peccato coram te, nec infans, cujus unius diei vita super terram. Quis ergo tunc peccabam? An quia uberibus inhiabam plorans? An pro tempore etiam illa bona erant, flendo petere etiam quod noxiè daretur, indignari acriter his, a quibus genitus est, feriendo nitinocere quantum potest? ita imbecillitas membrorum infantium innocens est, non animus infantium. Vidi ego & expertus sum zelantem parvulum, nondum loquebatur & intuebatur pallidus amaro conspectu collataneum suum. Quod si in iniquitatibus conceptus & in peccatis me mater mea in utero aluit, ubi aut quando innocens fui. Hac de Pelagianorum erroribus.

V. Eadem est aliorum ex nostratibus sententia. Quod si autem aliqui motus illos inordinatos ad peccatum actuale interdum referunt, si sumunt actuale peccatum abusive pro eo, quod actu adest, & quidem non otiosum, sed efficax. Quo sensu Lutherus in resolutionibus & Melancthon in Ll. ipsum fomitem peccati sive concupiscentiam pravam

pravam habitualem peccatum actuale vocat, id est, *actualement* priva-
 tionem ejus rei, quæ adesse debebat, & *actualement* positionem infirmitatis,
 & aliorum affectuum, qui deesse debebant, ut rectè iterum exponit
 Chemnitius in Locis de peccatis actualibus pag. 257. colum. 2. Nec
 aliter D. Balthasar Meisnerus Disput. 5. Decad. 1. Anthropol. Quæst. 2.
 th. 20. *Actuale*, inquit, *Lutero & Philippo idem sunt, quod actuosum &*
operosum. Volunt enim contra Scholasticos ostendere, peccatum non esse
nudam divitiarum, sed adesse actu, non esse rem mortuam vel otiosam, sed
vivam & negotiosam. Hinc nuncupant actuale peccatum, non quod à scien-
te committatur, sed quia ipso actu peccatum vel maximè actuosum est,
adeo ut et in parvulis quidem quiescat, sed vitiosos motus in sensitiva pra-
ferri exciet. Et D. Theodoricus Hackspan in Distinctionibus Theo-
logico-Philosophicis: Peccatum aliquod actuale dici potest dupliciter
1. illud, quod actu & revera in aliquo est, eiq. inheret: hoc modo originale
quod, nomine actualis venire potest, eò quod à nativitate homini revera
infit, ut labe hereditaria à parentibus in liberos transmissa. 2. Quod actu
& ipso opere patitur, quomodo peccatum primum Adami actuale fuit,
originale nõ item. Hæc illi Aut certè in ipso originis vitio duo confide-
rant, nempe ipsam naturam corruptam, quæ veluti radix est & fons
reliquorum ingenitorum vitiorum: & hæc ipsa, quæ inde prodeunt. Et
hæc discriminis causa vocant peccata actualia, verum nõ ab originali
distincta, sed ad ipsum originis vitium pertinètia. Quamvis enim hæc
ex naturâ pravâ manent velut consecraria aliqua, non tamen idèõ de-
finunt ad vitium ingenitum pertinere, quemadmodum jam ante
ostensum fuit; perinde ut stirps arbori non minus ac radix congenita
est, etiamsi ex radice stirps proveniat; & usura, quas solvere tenentur
liberi cujusdam ob debitum ab ipso contractum, à debito hæredita-
rio segregari non possunt, etiamsi illæ à sorte per debitum contracta
ortum habeant. Inde D. Leonhartus Hutterus in Locis Theologicis,
articulo 10. de peccato actuali c. 1. in infantes, ait, quidem cadere actio-
nem pravam sed talem, quæ sit peccati originalis propria. Quod re-
perit & Balduinus lib. 4. Casuum Conscientiæ Casu 3. Quibus con-
sentit & D. Joannes Pappus Professor Argentoratensis, qui & ipse in
Hypotyposi doctrinæ Christianæ loco 9. de peccatis actualibus in in-
fantibus

fantibus concedit quidem motus inordinatos & cum lege Dei pugnantibus, sed cum ipsa originis vitio conjunctos. Deniq; D. Julius Feuerbornius Fasciculo 2. Disputat. 4. th. ult. ait: *Constat, quod quidam nostrorum Theologorum, quando tribuunt infantibus peccata actualia, loquantur laxè, intelligentes vivacissimam & operosissimam peccati originalis indolem, à qua non absint motus primi vitiosi. Hos verò th. 30 & 36 dixerat pertinere aut ad ipsius peccati originalis quidditatem; aut esse effectus ejus proprios ab ipso emanantes & per naturam inseparabiles seu primos ipsius fructus & effectus interiores.* De ejusmodi autem actuali peccato hic quæstio non est, sed primò de eo, cujus ratione persona aliqua facere, vel agere, aut operari dicitur peccatum. Phrasibus autem his, ποιῆν, ποιεῖν, ἐργάζεσθαι, κατεργάζεσθαι, ἐπεργεῖν φαῦλα vel ἀμαρτῖαν, facere, agere, operari, efficere peccata. malum, iniquitatē, quando DE PERSONIS sermo est, nunquā usurpat scriptura, nisi in descriptione peccatorum actualium propriè dictorū. Quod ipsemet D. Hutterus agnoscit loco citato, quando de peccato actuali ab originali distincto verba faciens ait: *Scriptura ipsa hanc appellationem monstrat: quatenus in peccati hujus descriptione utitur verbis ἐργάζεσθαι, κατεργάζεσθαι, ἐπεργεῖν, facendi, agendi, operandi, efficiendi & hujus generis aliis, ut videre est Matth. 7. 23: Qui operamini iniquitatem. Idem apparet & ex illis locis, quæ in Exercit. adduximus ex 1. Joh. 3. 8, 9. Joh. 3. 20. & c. 8. 34. Quibus addere possumus & ista, quibus de Achabo, Ahasia, Joram, Jeroboam & aliis dicitur, quod malum fecerint in conspectu Domini, 1. Reg. 16. 30. 2. Reg. 1. 2. c. 8. 18. c. 14. 23. c. 15. 17. 23. 28. Quæ & similia loca expendens Matthias Flacius in Clavi Scripturæ in voce facere: *Facere malum, inquit, significat non tantum peccare, sed etiam studium malè agendi habere. Et in voce operari: Operari iniquitatem & operarii iniquitatis dicuntur homines peccati dediti Psal. 41. Odisti omnes operantes iniquitatem. Et Psal. 6. Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem.* Rursus in voce, Peccati, expēdens verba illa Johannis ex 1. Epist. 3. 9, *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: Distinguit hoc in loco Oecumenius inter peccare & peccatum facere, inquiens: Non peccare negationem absolutam significat; non facere peccatum, non in esse ex dispositione & affectione rem ostendit.* Eadem observatio*

servatio est & D. Martini Chemnitii in Examine Concilii Tridentini
 articulo de peccato originis: *Distinguit Scriptura hac duo, fatere pecca-
 tum 1. Job. 2. seu ambulare in peccatis Eph. 2, & habere peccatum, quod
 vocatur inhabitans peccatum Rom. 7, adjacens peccatum Rom. 7, pecca-
 tum undig, circumstans & occupans vires in homine Hebr. 8. Deniq;
 D. Theodoricus Hackspan in distinctionibus Theologico-Philoso-
 phicis: Peccatum habere phrasi Scriptura aliud est, quod nulli non con-
 venit mortali homini, quamvis sancto 1. Job. 1, 8: aliud est peccatum facere
 s; peccato servire & operam dare Rom. 6, 16, 2. Pet. 2, 19. Quæstio insuper
 est de ejusmodi peccato actuali, quod à vitio ingenito est distinctum.
 Id enim hic disquiretur, an recte dicatur, quod *infans recens natus non
 solum habeat peccatum ipsi ingenitum, sed & aliis, quæ bis de suo super ad-
 diderit, sic contaminatus.* Ast peccati ingeniti appellatione sine dubio
 venit peccatum originis. Propter illud enim filii iræ dicimur *Phōes*
 Eph. 2, 3, *naturā*, sive ab ipsa nativitate. Patres quoq; peccatum ori-
 ginis ita passim appellant. Veluti Arnobius lib. 1. adversus gentes vo-
 cat illud *infirmiorem ingenitam.* Hilarius Pictaviensis Can. 10. in
 Matth. *ingenitum & vetustum opus.* Reticus Augustodunensis Episco-
 pus apud Augustinum lib. 1. contra Julianum c. 2, *veterem hominem in-
 genitis corruptum sceleribus.* Ambrosius in Apologia David, *naturale
 contagium generationis.* Aurelius Prudentius in Apothecosi *ingenitam
 in ortu primi hominis maculam.* Augustinus lib. 2. contra Pelagium
 & Coelestium c. 10. *transitum peccati in infantes,* & lib. 1. contra Julia-
 num c. 11, *vitium protoplasti mortiferā transgressione sparsum in semine,*
 item *peccatum cum homine natum.* Deniq; ne progrediamur longius,
 Dionysius Areopagita dictus, lib. de Hierarchia Ecclesiast. c. 2, *inge-
 nitum dissimilitudinis habitum.* Actualia autem peccata propriè dicta
 vocant peccata huic superaddita. Constat id satis vel ex ipso Augusti-
 no. qui lib. 1. ad Simplicianū quæst. 1. peccatum originis appellat *pecca-
 tum, cum quo in hanc vitam nascimur;* atq; ab eo distinguit peccatū
 actuale, quod *vivendo nos dicit ADDERE.* Et in Enchiridio ad Lau-
 rentium c. 44: *Christus, inquit, auferi non tantum originale peccatum;*
sed simul cuncta, quæ ADDITA invenit. Etc. 93; *Mitissima sanè omnium
 pena erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt, nullum
 insuper ADDIDERUNT.* Non aliter & Leo Magnus Epist. 86. ad Nice-*

tam

tam c. 4: *Parvuli tantum originali, majores autem & bis omnibus mori-
 untur peccatis, quaecumq; malè vivendo ADDIDERUNT ad illud, quod
 nascendo traxerunt.* Et Walafridus Strabo lib. de rebus Ecclesiasticis
 c. 26: *Omnes, inquit, quos Dei gratia non liberat, pereunt in originali deli-
 cto, etiam qui sui sceleris NON ADJECERUNT AUGMENTUM, ne-
 cessario parvuli baptizantur.* Sed nec PROPRIA Patribus dicuntur
 alia, quàm actualia peccata, quando peccatum dividunt in id quod
 ex generatione tractum est, & proprium, quod & personale appellare
 consueverunt, ut visum nobis jam ante num. II. Nostate quoq;
 passim peccata super addita ab originali distingunt atq; per illa pec-
 cata actualia propriè dicta intelligunt. Patet id vel ex solius Lutheri
 verbis eodem numero adductis. Quibus addimus & D. Johannis
 Bugenhagii Pomerani, Pastoris & Superintendentis Witebergenfis,
 testimonium ex Comment. in Psalmum 50. ita habens: *Tace quasi
 impietas, satis peccatorum habemus, qui toti peccatum sumus.* Ecce, in-
 quit, *in iniquitate genitus sum, & in peccato concepit me mater mea.*
*Omnes nascimur filii ira, ut taceam de reliqua vita, ut non opus sit PEC-
 CATUM ADDERE, quasi jam non habeas, pro amplitudine gratie Dei
 cognoscenda, sed potius opus sit clamare, infelix ego homo, quis me libe-
 rabit ab hoc corpore mortis?* Et postea: *Inunc & obloquere gratie Dei,
 faciamus mala ut veniant bona, quasi jam non sis malus, nisi facias plura
 ADDENDO mala.* Sed & notabilis est locus D. Urbani Regii ex Ca-
 techismi Expositione ad Præcept. 9 fol. 187 fac. 1: *S. Paulus Rom. 5.
 beschreibet die Sünde zweyerley. Die Erbsünde/die alle Menschen/so na-
 türlich gehöret werden/in der Geburt mit sich bringen und haben: Die
 wirtelliche Sünde/ die wir selbst wirken/und zum überflus der Erbs-
 sünde zuthun / und ist die verfluchte vermalebeyere Frucht des verma-
 lebeyeren Baums der Erbsünde/als da sind böse Gedancken. Wort und
 Werck wider die Zehen Gebote Gottes.*

VI. Atq; hinc factum est, ut in non paucis Ecclesiarum nostra-
 rum Agendis, quin & Catecheticis libellis, diversis locis editis, ex
 formula ista precum in baptismi ritu instituta, *Oramus, ut per hoc sa-
 lutare diluvium suffocetur in infante & intereat omne, quod ab Adamo
 ipsi est ingenitum, quodq; ab ipso in super additum, posteriora verba,
 quodq; ab ipso insuper additum, sive ut in vernacula sonant, Und er
 selbst*

Selbst hinzu gethan hat/aut planè sint omiſſa, aut parètheſi incluſa, aut
 in margine poſita, ne promiſcuè in quorūvis infantū bapriſmo adhi-
 berentur, ſed in bapriſmo eorū, qui in lucè primūm ſunt editi, omit-
 terentur. Placet ipſa eorum verba addere, ne ſinxiſſe quid videamur.
 Omiſſa ergò planè verba illa reperiuntur in Agendis pro uſu Eccle-
 ſiarū POLONICARUM HUIUS ipſius DUCATUS adornatis atq;
 typis hoc ipſo loco exſcriptis Anno 1571. Sic enim ibi verba Germanicè
 reddita fol. 63. ſonant: Wir bitten dich durch deine unendliche und
 unermefliche Barmherzigkeit/daß du dieſen (oder dieſe) N. wolleſt gnä-
 diglich anſehen/und ihn (oder ſie) mit rechtem Glauben in ſeinem (Chri-
 ſti) Geiſt begaben und ſtärcken/damit durch dieſe ſeelige Sündfluth an
 ihm (oder ihr) erſauffe und verderbe alles was ihm (oder ihr) von Adam
 angebohren iſt. Idem ad vertere licet in Catechiſmis pleriq; tam ve-
 teribus, quàm recentioribus non hinc ſolūm, ſed & Dantiſci & Elbin-
 gæ, quin & in Germania impreſſis. Sic enim Catechiſmus Franco-
 furti typis Caſparis Rettelii Anno 1629. excuſus & figuris lacris ſat
 elegantibus illuſtratus habet pag. 120: Wir bitten dich durch dieſe
 be deine grundloſe Barmherzigkeit/du wölleſt dieſen N. gnädiglich
 anſehen/und mit rechtem Glauben im Geiſt beſceligen/daß durch dieſe
 heilſame Sündfluth an ihm erſauffe und untergebe alles/was ihm von
 Adam angebohren iſt / und er auß der ungläubigen Zahl gefordert re-
 Parentheſi autem Agendis Eccleſiæ WITEBERGENSIS fuiſſe ſuo
 tempore adhuc incluſa, atq; in parvulorum bapriſmo illic non fu-
 iſſe lecta, teſtatur D. Fridericus Balduinus Eccleſiæ iſtius Paſtor &
 Superintendens lib. 4. Caſuum Conſcientiæ cap 8, Caſu 3, ita ſcri-
 bens: In noſtra Eccleſia Agenda hæc verba (Und er ſelbſt hinzu gethan
 hat) in Parentheſi leguntur, neq; apud nos in bapriſmo infantum uſur-
 pantur. Qua in rei ipſum deceptum fuiſſe quis ſibi perſwaſerit? Sine
 dubio enim vidit Agendas illas: viſus autem noſter non minus in
 dijudicandis objectis propriis, ad ipſum ſpectantibus, falli poteſt, ac
 ſenſus alii; aut ſi non vidit, quomodo manus ſuum rectè obire po-
 tuit, juxta quod ipſum parerat etiam iis, quæ Agendæ exigebant, in-
 vigilare, ne quid in diœceſi, ipſius inſpectioni concedita, ad verſus
 illas committeretur? Negligentia hæc fuiſſet inexcusable. Sed nec
 librarii vitio aliquid à veritate alienum irrepſiſſe in hunc librum

dici potest. Tota enim Theologica Facultas Witebergensis, quæ Præfationem operi, quippe Posthumo, præmisit, testatur, editionem Anno 1628 Witebergæ exaratam, quâ nos usum sumus, fideliter ex *ἀυτόγεγον* esse descriptam. Sic enim Præfatio illa inter alia: *Testamur vidisse nos & asservare ἀυτόγεγον* Autoris, *πια* beatissimæq; memoria, à quo hic liber tanquam hymnus aliquis Cycneus descriptus est. Et cur in nova editione error ille non fuit correctus, aut saltem notatus, quo errandi occasio ad minimum aliis præcinderetur? Dubium ergo planè nullum est, quin tempore D. Balduini id reverè in Ecclesia Witebergensi obtinuerit, quod ipse refert. Quod si autem postfata ejus alia Agenda ibi fuerunt introducta, in quibus verba ista extra parentheses leguntur (tatemur enim in nonnullis, etiam Witebergensibus, Agendis, veluti illa, quæ Anno 1575, fuit edita, ea sine parenthesi inveniri) eaq; & in baptismo parvulorum deinceps fuerant adhibita, id nobis non officit, qui non inquirimus, quid modò Witebergæ in usu sit, sed quid obtinuerit præcedentibus temporibus. *Jura enim nova recipiunt limitationem per jura antiqua & distinctionem*, per gloss in *sciendum D de Satis d.* hoc est, explicatio legum ac constitutionum recentiorum rectè sumitur ex legibus antiquioribus, tanquam ex radice ac fundamento posteriorum. Interea versatur quoq; adhuc in multorù manibus libellus baptizandi ritum exhibens, pariter Witebergæ impressus Anno 1561 in quo formula precum prædictarum ita impressa exhibetur: *Du wilst diesen N. gnädiglich ansehen/ und mit rechten Glauben im Geist beseligen/ daß durch diese heilsame Sündfluth an ihm erfasse und untergehe alles was ihm von Adam angebohren ist (und er selbst hinzugehan hat.)* Testatur in super Johannes Schraderus Pastor Alvenslebenensis ex Districtu Magdeburgensi in Tractatu, cujus inscriptio ita habet: *Neu verbessert und vollständig ganz ausführlich Kirchen-Formular, pag. 176, se Formula administrandi Baptismi usum ex Agendis Witebergensibus.* Hinc autem formulam ipsam subjicit. Verba autem prædicta ita distinguit pag. 179: *Wir bitten durch dieselbe deine grundlose Barmherzigkeit/ du wollest diesen N. (oder diese N.) gnädiglich ansehen/ und mit rechtem Glauben im Geist beseligen/*

befehlen/ daß durch diese heilsame Sündfluth an ihm (oder ihr) er-
 sauffe und untergehe alles was ihm (oder ihr) von Adam angebohren
 ist/ (und er (oder sie) selbst dazu gethan hat/) und er (oder sie) auß der Un-
 gläubigen Zahl gesondert: zc. Idem porro & in Agendis Ecclesiarum
 BRUNSVICENSIVM Welserbyti excusis Anno 1569. observare est.
 Sic enim ibi verba illa occurrunt expressa pag. 60: Wir bitten dich
 durch dieselbe deine grundlose Barmherzigkeit / du wollest diesen N.
 gnädiglich ansehen/ und mit rechten Glauben im Geist begaben/ daß
 durch diese heilsame Sündfluth an ihm ersauffe und untergehe alles
 was ihm von Adam angebohren ist (und er selbst dazu gethan hat.)
 Reperiuntur verò hæc ratione & in novâ earundem editione, quæ
 Helmæstadi prodit Anno 1615 pag: 51. Tandem his congruunt &
 Agendæ OLDENBURGENSIS Ecclesiæ Jenæ editæ Anno 1573. Ita
 enim illic verba sonant lit. Xx iij, fac. 2: Wir bitten dich durch diese
 deine grundlose Barmherzigkeit/ du wollest diesen N. gnädiglich an-
 sehen und mit rechtem Glauben im Geist begaben/ daß durch diese heil-
 same Sündfluth an ihm ersauffe und untergehe/ alles was ihm von
 Adam angebohren ist (und er selbst darzu gethan.) In margine deniq;
 eum apposita itellula & nota occurrunt in Agendis Ecclesiarum
 WURTENBERGICARUM Tübingæ editis Anno 1582. Sic enim
 illa pag 89. in margine habent: Nota: Wenn ein altes getaufft wird/
 sol man diese Wort (und er selbst dazu gethan hat) hinzu setzen. Eadem
 verba etiam leguntur in Agendis Ecclesiarum Mumpelgartensis &
 Reichenweilensis Argentorati typis commissis Anno 1571, fol. 6.
 fac. 2: nec non in Agendis districtus Hanauensis & Lichtenbergen-
 sis, utidem Argentorati editis Anno 1573. pag. 21. Sic enim illæ utidem
 in margine habent: Nota: Wenn ein altes getauffet wird/ sol man
 die Wort (und er selbst dazu gethan hat) hinzusetzen. His accedit &
 Agenda D. Johannis Aurifabri, pro usu Ecclesiarum Germanica-
 rum HUIUS DUCATUS confecta, & Anno 1558 edita. Sic enim
 illa Parte 2. fol. 4. fac. 2. in margine habet: Nota: Wenn ein Altes ge-
 tauffet wird/ sol man diese Wort (und er (oder sie) selbst darzu gethan
 hat) hinzu setzen. Jam non fuit quidem illa ab ordinibus Ducatus hu-
 jus recepta, nemo tamen eam hoc nomine perstrinxit, quod in mar-
 gine ista verba potuisset, aut, quod in aliâ ejusdem, nisi memoria

me fallit, editione factum, parenthesi ea inclusisset. Nec est, quod quis obvertat, in aliis tamen Agendis, veluti Saxonix tam superioris quàm Inferioris, Luneburgensibus item, & Mecklenburgensibus, quàm & hujus ipsius Provinciae Anno 1568 typis Johannis Daubmanni, & postea rursus Anno 1598 typis Georgii Osterbergii impressis atq; ordinum calculo approbatis, sine distinctione apparere. Non enim tam ad verba hinc, quàm ad mentem & intentionem eorum, qui Agenda ista adornarunt, est respiciendum, quod & in aliis statutis leges ipsæ volunt observari. In Jure sanè Civili passim dicitur, mentem statuētis, etiam tacitam, haberi deberi pro expressa, si de illa satis constet, quod sensus præ valeat verbis. Ita judicat Constantius Imperator ad populum l. Quoniam indignum C. de testamentis: *In quolibet loquendi genere formati in iustitio valeat, si modò per eam liqueat voluntatis intentio.* Et Justinianus Imperator l. Si quis filium C. de liberis præteritis vel exhereditatis: *Cum manifestissimus, inquit, est sensus testatoris, verborum interpretatio nusquam tantum valeat, ut melior sensus existat.* His ad stipulatur & Marcianus lib. 12. Fidei commissorum in Regulis Juris reg. 96, quam sic expressit Constantinus Harmenopolus lib. 1. Prompt. Juris tit. 15, § 14: *Ἐν ταῖς ἀμφοτέροις ἀφηγήσει τῆς θέσεως αὐτοῦ. ὡς ἔχει ἀφηγήταίς.* In ambiguis orationibus ejus est sententia spectanda, qui eas protulerit. Deniq; Celsus J. C. lib. 26. Digestorum, citatus in D. l. 17. De legibus Senatibusq; consultis: *Scire leges, inquit, non est verba eorum tenere, sed vim ac potestatem.* Et in Corpore Canonico distinct. 39. Can. Sedulo, hæc adducuntur verba Augustini ex lib. de Catechizandis rudibus c. 9: *Utile est, nosse ita esse proponendas verbis sententias, ut proponitur animus corpori.* Et Cauf. 2. 2. quæst. 5. Can. Humanæ, hæc leguntur: *Certè noverit illè, qui intentionem & voluntatem alterius variis explicat verbis, quia non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem & intentionem: quia non debet intentio verbis inservire, sed verba intentioni.* Observandum id sine dubio est in ultimis verbis ejusdem, de qua nunc nobis sermo est, precatationis. Leguntur illa in Corpore Doctrinæ Saxonice Jenæ edito Anno 1571, fol. 28. fac. 2. nec non in Agendis Saxonice Inferioris Lubecæ impressis Anno 1585; fol. 1.

Item

Item Viti Dieterici Francofurti ad Mœnum exaratis Anno 1546. lit. L. iij. fac. 1. deniq; & in Borussia nostris Anno 1568. hic excusis fol. 35. fac. 2. hac ratione: Auff daß er mit allen Gläubigen deiner Verheißung ewiges Lebens zu erlangen würdig werde. At sic concepta nullum habent sensum, indeq; ut ita legerentur, non potuerunt intendere Agendarum dictarum auctores, sed aut ita sunt pronuncian- da: Auff daß er mit allen Gläubigen deiner Verheißung ewiges Leben zu erlangen / würdig werde / quomodo & expressa reperiuntur in Agendis Mecklenburgicis, Witebergæ editis Anno 1552. fol. 106. fac. 2. nec non Lunæburgensibus ibidem excusis Anno 1564. lit. Nij. fac. 1. aut certè sic efferenda, ut efferuntur in Agendis Marchiacis Lipsiæ Anno 1552. excusis fol. 36. fac. 2. Auff daß er mit allen Gläubigen deine Verheißung / ewiges Lebens / zu erlangen / würdig werde. Quæ admodum autem hic non ad verba, uti sonant, respiciendum est, sed mens eorum, qui verba hæc fortè, uti in Luthero Tom. 8. Jenensi Germanico invenerunt, describi jusserunt, ponderanda: sic idem & in istis controversis est faciendum. Nam & illa apud Lutherum sine distinctione omni occurrunt, & tamen is in bap- tismo parvulorum recens natorum usurpare illa non potuit, si aperte sibi ipsi noluit contradicere, & Agendis Ecclesiæ VVitebergenfis contravenire, ceu patet jam ex num. III. & hoc ipso num: VI. Dubi- bium quoq; non est, quin expositio ejus, quod confusum ac indefinitum, ex eo, quod distinctum est & definitum, sit arcessenda. Nam & ideo cum definitum explicare volumus, definitionem advoca- mus, quod hæc distinctè proponat rem, quam confusè & implicite exprimit definitum, ut innuit Aristoteles I. Phys. I. text. 5. Erunt ergo & Agendæ illæ Ecclesiarum nostrarum, quæ verba controver- sa indistinctè ponunt, ex iis, quæ cum distinctione illa exhibent, exponendæ, nisi hostiliter eas inter se committere velimus. Inprimis cum in obscuris semper id, quod minimum, hoc est quod veri- milius & mitius est, sit sequendum, ut docent Jcti in regulis Juris regula 9 & 114, nec non l. Si præses D. de pœnis: qui & aliàs passim ajunt, à verbis legum, quarum vim Agenda habent, non esse qui- dem facile recedendum, sed secus agendum, si res ipsa verbis non respondeat. Id namq; argumento esse, quod aliud legislator inten-

derit, quàm quod verba primo intuitu præ se ferunt. Huc spectat quod l. dies cautioni, D. de damno infecto §. 6. habetur: *Totius prætere exigere denunciationem intelligendum, si sit, cui denunciatur.* Idem & hic observandum. Nempe etiã in infantum baptismo verba illa, & quod ipse superaddidit, sunt usurpanda, sed si infans jam eò pervenerit ætatis, ut peccato, quod ex nativitate traxit, propria superaddere valeat. Talia enim sunt prædicata, ut permittuntur à suis subjectis. Congruis his & altera illa JCorum regula: *Generalis sermo, si rei ipsius veritas nequeat ad liquidum reduci, nisi in una specie, tantum pro ea accipiendus est.* Nititur eã lex 4. D. de instructo legato: *Fundus, qui locatus erat, legatus est cum instrumento, Instrumentum quod colonus in eo habuit, legato cedit.* Additur enim: *An quod coloni fuit, an tantum id, quod testatoris fuit? Et hoc magis dicendum est, nisi nullum Domini fuit.* Jam & in formula nostra habetur generalis sermo, quo Sacerdos Deum orare jubetur, ut baptizando remittere dignetur peccatum omne, tam id quod ipse cõnatum est, si ve hæreditarium, quàm propriũ, quo prius illud adauxit; in parvulis a primũ in lucẽ editis sermoni huic res ipsa nõ respondet, nisi in prima saltem peccati specie, peccato scilicet hæditario sc. originali: quapropter & in eorũ baptismo prius solum illud membrũ, quo prædicta peccati species exprimitur, est adhibendũ, posteriori omisso. Et sane si aliud fuisset Auctorum Agendarum nominatarum consilium, vel semel saltem in præfatione ipsius formulæ ritus baptizandi mentionem fecissent peccati etiã actualis, præpomis eum commodissima esset ejus rei occasio. Potuisset namq; v. c. initium ejus congruè sic concipi: *Wir hören täglich auf Gottes Wort/ erfahrens auch beyde am Leben und Sterben / daß wir nicht allein in Sünden empfangen und geböhren sind / sondern auch Sünde täglich hinzu thun. Dieweil dean diß gegenwertige Kindlein mit beyderley Sünden behafftet ist/ &c.* At ne verbulo quidem illic peccati actualis sit mentio, sed solum vicium originis exprimitur, quod generis & naturæ habito respectu parvulis inhæreat. Nec obstat, quod non unum solum ibi, sed plura peccata iis adhærentia nominentur. Nam & ipsum originis vitium non unum est, sed multiplex, ut quod

omnibus, quæ sunt in homine facultatibus & motibus naturalibus
adhæreat. Uade & Patres passim plurali numero in exprimendo illo
uruntur. Origenes namq; illud vocat *immunditiem & sordes peccati*,
inc. 5. Epist. ad Roman. Hilarius *peccata originis nostræ* can. 10. in Matthi.
Keticus Augustodunensis apud Augustinum lib. 1. contra Julianum
c. 2. *ingenita scælera*. Ambrosius ibidem *contagia terrene corruptele*,
item *hereditaria peccata* l. de iis, qui mysteriis inicianur c. 6, nec
non *VENENA serpentis*, lib. 3. de Sacram. c. 1. Aurelius Prudentius in
Apotheosi *primi hominis maculas*. Deniq; ut nunc alios præteream-
us, Hildephonfus Archiepiscopus Toletanus, qui Sec. VII. à C. N.
floruit, lib. de Virgin. Mariæ, *delicta primæ damnationis*. Accedit
huc, quod in illis ipsis Agendis, in quibus verba ista controversa in
continuo contextu occurrunt, partim peccata actualia ab originali
distincta apertè ab infantibus tenellis removeantur, partim motus
illi inordinati, propter quos aliqui peccata actualia parvulis tri-
buunt, ad peccatum originis referantur, veluti in Corpore Doctri-
næ Saxonico, in Agendis item Marchiacis, Mecklenburgensibus &
aliis, ut visum nobis antea. Qui ergo Autores illorum agnoscere
potuissent in tenellis infantibus non solum peccata congenita,
sed & alia illis superaddita absq; contradictione manifesta? Quod
de aliarum autem Agendarum instructoribus hæcenus diximus,
idem & de auctoribus Agendarum in Borussia nostra usitatarum,
& quidem etiam magis, est dicendum. Voluerunt illi, quemadmo-
dum & in ipsa jam Exercitatione num. ult. monuimus, baptizandi
actum conformari Agendis Ecclesiæ VVitebergensis tempore Lu-
theri & deinceps usitatis. Sic enim Præfatio formulæ baptizandi
præmissa habet: Die Tauff sol in der Kirchen, zu welcher des Kind-
lets Eltern gehören — mit den gewöhnlichen Exorcismis und Ge-
beten — laut der Alten Kirchen Ordnung geschehen. — Nicht daß
wir damit die Tauff so ohne die Exorcismos geschehen / verwerffen
wollen — Sondern daß wir in diesen Kirchen dieses Fürstenhumb-
uns nach der alten Wittebergischen Ordnung gern halten wollen /
wie die vor der Zeit bey Leben Lutheri, und hernach gebräuchlich gewe-
sen / — zu welcher Eintracht ohne Zweifel fromme Fürstherren gern
sich

sich bequem werden. Jam autem in Agendis, quæ tempore Lutheri & postea in Ecclesia VVitebergensi fuerunt in usu, verba ista parenthesis fuerunt inclusa, de quibus hic controversia est, neq; in baptismo parvulorum per inveteratam consuetudinem fuerunt adhibita, ut confirmavimus testimonio D. Balduini in Exercitatione num. ult. & non multò antè in hæc ipsâ Appendice. Deinde cum edita sint Agenda illa, quorum hodiè in nostris hujus Ducatus Ecclesiis usus est Anno 1568, & quidem curantibus negotium hoc duobus tum Ecclesiam hîc regentibus Episcopis, ceu ex Præfatione constat, sine dubio actores illorum exstiterunt D. Georgius Venediger & D. Joachimus Mörlinus, quippe qui tunc Episcopatus munere in hac Provincia fuerint defuncti. Ast uterq; subscripsit Corpori Prutenico, quod disertè docet, peccato nos esse infectos, priusquam actione aliqua legem transgrediamur, prout observatum nobis num. III. id verò falsum esset, si motus à naturâ depravatâ provenientes ad peccatum actuale pertinerent. Nunquam enim sine motibus aliquibus *à natura* adhaerentem habentibus est natura corrupta. Contradixissent ergò hæc ratione sibi ipsis Viri illi Doctissimi, & ad idem faciendum alios obligassent, quod absit ut de illis cogitemus. Non fuissent quoq; verba ista, *quæ ipse superaddidit*, in Agendis, quæ Polonicis Ecclesiis hîc in usu sunt, omissa, si Agendarum Germanicarum Autores, qui cum Polonicarum instructoribus iidem sunt, voluissent ea strictè in parvulorum quorumvis baptismo adhiberi: nisi forè putandum sit Germanorum quidem parvulos ex illorum sententiâ cum peccatis etiam actualibus nasci, Polonorum non item, quod ridiculum. Deinde nec effugisset hac in re virgulam censoriam Agenda non multò ante ab Aurifabro confecta, ut quæ verba illa à prioribus separaverat, eo sine, ut in baptismo eorum, qui in lucem primùm editi erant, infantium, non usurparentur. Ast hoc in Agenda illa non fuit reprehensum, in qua tamen aliàs vel minima quæq; quæ suspicionem afferre poterant, fuerunt animadverta, carboneq; notata. In Catechismis quoq; hîc impressis cavendû fuisset, ne verba illa omitterentur, si ejusmodi institutum Agendis reverà esset adversum.

Quod

Quod enim in tenera juventute imbibitur, firmiter hæret & deinceps crescente ætate. At omiſſa deprehenduntur ea in plerisque; non ſolum recentioribus, ſed & vetuſtioribus catecheticis libellis. Tandem nec deſunt particularium Eccleſiarum in hoc Ducatu Agendæ Germanicæ, in quibus verba illa aut planè ſunt delera, aut parentheſis illis à Paſtoribus iſtarum jam olim eſt adſcripta, quod incongruum atq; intentioni Autorum Agendarum iſtarum omninò adverſum putarent, ea in baptiſmo parvulorum, primum natorum, adhibere, quos hac in parte & ſucceſſores ipſorum fuerunt ſequuti. Retulerunt id mihi nuper ii, qui hodie Eccleſiis iſtis præſunt, atq; addiderunt in ſuper, ſe quoq; vel idèd iis in baptiſmo tenellorū infantum nunquā fuiſſe uſos. Sed & ego in eâ, quæ mihi concredita eſt, Eccleſia, ea non uſurpata, quin itidem adſcriptâ parentheſi circūſepta inveni. Quis autem eam adſcripſerit, me latet. Non uſurpaſſe vero verba illa in taliū baptiſmo etiâ Dn. D. Johannem Behmiū b. m. Virum de Patria noſtra meritiffimum, qui antehac Eccleſiaſtico officio in hac ipſa Eccleſia cum laude fuit deſunctus, vel ex eo fit veriſſime, quod, cum in exemplo Agèdarum Aurifabri, quo ipſe uſus fuit, minutiffima quæq; ſuſpicionè incurrètia propriâ manu annotaſſet, ad marginâlè tamen illam, quam ante diximus, obſervationem, nihil adſcripſerit, quod ſine dubio feciſſet, ſi quid in ea reprehentione dignum judicaſſet. Sed nec D. Miſlenta & D. Derſchovius, ſi baptizantium munus ſuſtinuiſſent, ea in parvulorum baptiſmo uſurpaſſent, quod nulla in iis actualia peccata admiſère, ceu conſtat ex num. III. Deniq; ſunt & Eccleſiæ Lithvanicæ, quæ cum Agenda typis impreſſa in lingua ſua non habeant, ejusmodi ſcriptis urantur, in quibus verba illa, periude, ut in Agendis Polonicis, planè ſunt omiſſa. Nec obſtat, quod alii tamen non pauci in Provincia hac verba iſta etiam in tenerorum infantum baptiſmo legant. Ex dictis enim patet, fieri id contra intentionem eorum, qui Agenda adornarunt. Nec conſuetudo illorum legem aliis figere poteſt, aut veritati præjudicare, cui conſuetudo omnis cedere cogitur, ut benè monet Tertullianus de Velandis Virginibus, quum ait: *Veritati nemo præſcribere poteſt non ſpatium temporum, non patrociniū perſonarum, non privilegium regionum.* Et Cyprianus Epift. 74 ſcribit: *Nec conſuetudo, quæ apud quosdam obrepiſit, impedire debet, quò minus veritas prævaleat &*

G.

vintate

vineat. Quibus gemina non pauca occurrunt in Concilio Carthaginiensi, à Cypriano congregato. Sic enim in illo Litosus Vergentis: *In Evangelio Dominus dixit: Ego sum veritas, non ego sum consuetudo.* Et Felix à Buslacenis: *Nemo consuetudinem rationi & veritati præponat, quia consuetudinē ratio & veritas semper excludit.* Deniq; Honoratus à Tucca: *Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus.* In iis quidē, quæ ritus tantum & ceremonias concernunt, atq; in se ad id *Ποσ* sunt, concedimus, non facile quid esse mutandum, sed receptæ consuetudini insistendum. Perturbat enim animos consuetudinis, etiam in melius mutata, novitas, quemadmodum Augustinus Epist. 118. ait: *Ipsa mutatio consuetudinis etiam, quia adjuvat utilitate, novitate perturbat: quapropter quæ utilis non est, perturbatio infructuosa consequenter noxia est.* Unde addit ibidem: *Quod neq; contra fidem, neq; contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est.* Et Epist. 86. ad Casulanū: *In his rebus, ait, quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi Dei vel instituta majorum pro lege tenenda sunt.* Consuetudo enim in talibus est jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex, dist. 1. capit. Consuetudo. Ast alia est ratio consuetudinis ejusmodi, quæ aliquid importat veritati adversum, quam etiam Philosophi volunt majoris ab unoquoq; æstimari debere ac propriam vitam; nedum consuetudinem ab aliquibus proprio consilio receptam. Contra veritatem nihil possumus, sed pro veritate, inquit Apostolus 2. Cor. ult. v. 8. *Δίωκωμ ἡμῖν δεδωκεν, ἵνα ἀληθῆ φέρωμεν τὴν ψῆφον, ὅχι ὑπεραντίαν τῇ ἀληθείᾳ,* inquit Theophylactus in h. l. *Facultatem nobis dedit, ut verum seramus calculum, & non veritati contrarium.*

VII. Atq; hinc unā apparet, quàm sinistrum plane sit illud quorundam de nobis iudicium, quasi dum verba illa, ut ut ex consuetudine in Ecclesiis nostris haud paucis imò plerisq; recepta, mittimus, tantum nobis sumamus potestatis, ut constitutiones Ecclesiasticas pro lubitu mutare conemur. Crimen hoc falsi est, ejus nemo nos convincet unquam. Accusasse si sufficit, quis innocens erit? *Murus è contrario alienus est.* — Nil conscire sibi, nulla patlescere culpa. Aliud est constitutiones Ecclesiasticas

explicare, seu genuinum earum sensum promere; aliud eas
 pro arbitrato suo mutare. Quoties Jcti inter se disceptant de
 mente hujus vel istius legis? nec tamen qui in explicatione ab aliis
 abeunt, ideò statim novas leges condunt. Quoties & Doctores
 Catholici in exponendis obscurioribus Scripturæ locis in diversas
 partes eunt? nec tamen auctoritati Scripturæ ideò quid detrahunt.
 Ergò nec in Agenda Ecclesiastica sibi potestatem è vestigio arro-
 gant, qui in exponendis locis controversis, quæ res propriè ad
 Theologos pertinet, ab aliis dissentit. Nec metuendum nobis, ne
 dum veritatem, & quidem necessitate adacti, defendimus, verita-
 tem, inquit, Scripturæ, & Catholicæ Ecclesiæ, quin & nostrati-
 bus Theologis plerisque; per omnia conformem, scandalum aliquod,
 quod frustra nobis objicitur, aliis præbeamus. *Res enim bonæ nemi-
 nem scandalizant, nisi mentem malam*, ut rectè Tertullianus lib de
 Velandis Virginibus c. 3, qui & ratione id confirmat, cum subdit:
*Scandalum enim non bonæ rei, sed malæ exemplum est, edificans ad de-
 litum* Scandalum, ait & Thomas 2, 2 q 43 a 1, est *dictum vel factum
 minus rectum, præbens alteri occasionem peccandi*. Ast cui dictis vel
 factis occasionem ad peccandum, vel etiam non rectè sentiendum
 de veritate divina præbimus? Opposita potius sententia, quæ præ-
 ter peccatum ingentium etiam propria seu personalia peccata in-
 fantibus tribuit, talis est, ut offendiculum aliis præbere possit. Con-
 tradicit enim non solum Theologis nostratibus plerisque; ceu patet
 ex num. III, sed & Scripturæ in super & Catholicæ Ecclesiæ. Scriptu-
 ra dicit infantes tenellos non peccare ad similitudinem Adæ,
 Rom; 5, 14, hoc est, non peccare actualiter, ut non Patres solum, sed
 & nostrates exponere vidimus. Dissidentes à nobis ex opposito
 dicunt, etiam infantes actualiter delinquere. Scriptura dicit, in-
 fantes teneros *nec bonum nec malum facere* Rom 9, 11: ast illi, etiam
 infantes illos malum facere asserunt. Ecclesia dicit, parvulos pecca-
 to congenito proprium aliquod peccatum non superaddere. Sic
 enim inter alios (secus autem qui sentiat, nullus nominabitur) Au-
 gustinus in Enchiridio ad Laurentium c. 93: *Mitissima sanè omnium
 pena erit eorum, qui præter peccatum, quod originale traxerunt,
 nullum in super ADDIDERUNT*. Et Serm. 4. de verbis Apostoli:
Videte, quid est, pertransiit? Inde est & parvulus reus: peccatum non

fecit, sed traxit. Rursus lib. 16, de Civitate Dei c. 27: *Parvuli non secundum vitæ suæ proprietatem, sed secundum cognatam humani generis originem omnes in illo testamentum Dei dissipaverunt, in quo omnes peccaverunt.* Pariter & Leo Magnus Epist. 86, ad Nicetam c. 4: *Nul- lus est, qui non peccato moriatur in baptismo: sed parvuli TANTUM ORIGINALI, majores autem etiam his omnibus, — quæcumq; MALE AGENDO ADDIDERUNT ad illud, quod nascendo traxerunt.* Et Walafridus Strabo lib. de rebus Ecclesiast. c. 26: *Omnes, quos Dei gra- tia non liberat, pereunt in originali delicto, etiam qui sui sceleris non adjecerunt augmentum, necessario parvuli baptizantur.* Illi contra etiam parvulos peccato, quod originale à parentibus traxerunt suis, addidisse proprium aliquod delictum affirmare coguntur, quo loquendi modo præter Pelagianos in veteri Ecclesia nullus unquam usus fuisse legitur. Hi enim docebant, infantes in vita jam propria, posteaquam nati sunt, peccatum habere cepisse; atq; ideo baptizari, ut hoc eis remittatur, quod in hac vita proprium contraxerunt, teste Augustino lib. 1, de peccatorum meritis & remiss. c. 17 & 34, atq; ex eo Chemnitio quoq; nostro, in verbis num. IV. in fine adductis. Juberet Apostolus: *vitare vās vanae Philosophiæ, profanas verborum novitates,* ut legunt Ambrosius, Chrysostomus & alii 2. Tim. 2, 16. At in his sine dubio censendi sunt & isti loquendi modi, quibus nec Scriptura, nec Catholici Doctores unquam fuerunt usi, sed Pelagiani saltem, damnati non in Milevitano solum sed & Ephesino I, tertio Oecumenico Concilio, hæretici. Inde & non pau- cos hinc novimus, qui verbis illis, quando in tenellorum infantium baptismo adhibita audierunt, fuere offensi; idemq; contigit & aliis in locis, aded ut Rev. Ministerium Dantiscanum hæc ipsa re com- motum ante tempus aliquod fuerit decernere, ne deinceps verba ista in talium baptismo usurparentur. Eo autem quod aliqui verba illa omisere, offensum fuisse quenquam eorum, qui seposito parti- um studio de rebus, ut fas est, judicant, hætenus non audivimus; nec offenderentur alii nobis minus benevoli, dummodò, odio se- posito, charitati fraternæ hospitium tandem præbere vellent. Qui enim fratrem suum amat, in eo nullum scandalum est, ait Johann. Epist. 2, 10. Ad quæ verba ita scribit Augustinus. Tract. 1: *Qui sum-*
qu

qui patiuntur scandalum aut faciunt? Qui in Christo scandalizantur, & in Ecclesia. Qui in Christo scandalizantur, tanquam à Sole uruntur: qui in Ecclesia, tanquam à Luna. Dicit autem Psalmus (121, 6:) Per diem Sol non uret te, neq; Luna per noctem, id est, Si TENUERIS CHARITATEM, nec in Christo scandalum patieris, nec in Ecclesia. Et postea: Quomodo non est scandalum in eo, qui diligit fratrem? Quia qui diligit fratrem, tolerat omnia propter unitatem, quia in unitate charitatis est fraternitas dilectio. — Illi ergo qui scandalum patiuntur, pacem perdunt. — Non patiuntur autem scandalum, qui sufferunt invicem; sicut Paulus dicit Eph. 4, 2: Sufferentes invicem in dilectione studentes servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Id agant illi, & scandalum omne erit sublatum. Si illis usurpare & in posterum placet verba illa, usurpent, per melicet; nemini enim legem figo, sed quæquem; suo abundare sensu permitto, dummodò mihi quoq; non injiciatur vinculum ad agendum quid contra conscientiam, quâ Deo sum obligatus. Non possum tamen, quin iis coronidis loco propria verba in memoriam revocem, quibus eam ipsam, quam in Exercitatione defendi sententiam, antedecem annos adstruxerunt. Sic enim tum illi in Prodiomo Antapologias ad Quæstionem: Num peccatum originis sit causa ad æquata damnationis pag. 234, 235: Zum andern ist in acht zunehmen/ daß auch unser Symbola und Theologen also nicht reden/ sondern die sprechen außdrücklich/ fast mit selbigen Wortē/ daß die Erbsünde verdamme alle die nicht wiedergeboren sind/ ob gleich keine thätliche Sünde dazu komme/ wie solches geschiehet in den kleinen Kindern/ welche eben so woll alle miteinander/ als die Aeltere sie durch das Bad der Wiedergeburt erneuret werden/ Kinder des Jorns und der Verdammniß seyn. Davon zu lesen die Augspurgische Confess. Art. 2 Art. 9. Die Apologia der A. C. welche außdrücklich pag. 58. Libri Concordiæ schreibe/ daß wir (nemlich durch die blosser Erbsünde) nicht allein dem Tode und den Leiblichen Übeln unterworfen seyn/ sondern auch deswegen unter die Gewalt und Reich des leidigē Satans gehören. Corpus Prut. lehre eben diß lit. F. 1. fac. 2. & G. 6. fac. 1. Form. Conc. p. 575. Et pag. 236 pergunt: Eben also muß auch solgē: So die Kinder der Ungläubigen weder wegen ihrer Erbsünde/ noch wegen der thätlichen Sünden (weil sie für sich keine begehen) verdammt werden/ sie aber doch die Wissethat ihrer Väter nicht tragen sollen/ wie:

Die Schrift rehet Ezech. 18, daß Gott dieselben auß keiner Ursach/son-
dern ex absoluto n̄ libero beneplacito und decreto verdamme. Sub-
sequente autem pag. 237. concedant quidem etiam in infantibus
ἐπέγγραπται quandam pravam, sed implicitam peccato originis. Sic
enim progrediuntur: Spricht er/das durch die Erbsünde keiner in der
That sündige—habe er zur Antwort/was die Schrift sagt Rom. 5: Daß
wir in Adam alle gesündiger haben / und dannhero die Thätigkeit
Adæ von uns so gänglich nicht zu leugnen / sondern vielmehr nach zu
geben sey: eben wie von den Kindern Noa so noch nicht gebohren wa-
ren/ eine sündliche Thätigkeit nachgegeben wird/ daß also der Erb-
sünde in allen Kindern auch eine commissio mali, Begehung der
Sünden gleichsam einverleibet/ welche von uns allen in Adam
geschehen/und deswegen auch die/ so der Erbsünden halben verdammet
werden/ — auch nicht bloß propter absentiam justitiæ originalis,
sondern auch einer thätlichen Begierde und Thätigkeit halber ver-
dammet werden. Hievon siehe Herrn D. Feuerb. Fasc. 2, Disp. 4. D.
Hülsem. Extens. c. 5. n. 11. His congruit, quod nominatim M. Chri-
stianus Lingius in Tractatu de eadem Quæstione seorsim edito scri-
bit: Bietmehr erfolgt auß seiner hypothesi das absolutum decre-
tum. Denn so die Kinder (der Ungläubigen) nicht ümb der Erb-
sünde willen/auch nicht ümb der würcklichen/ dergleichen die Alten
begehren/ noch ümb ihrer Eltern Missethat willen Ezech. 18 verdammet
werden/ bleibt keine andere Ursach ihres Verderbens mehr übrig/ daß
das bloße wolgefallen Gottes. Hæc tunc, ô boni, quoad præsens, rectè
se habuerunt: nunc cum ego idem doceo, dignus nonnullis vestrum
censetur, qui nescio quæcum non postuler novitatum, dirisq; undis
devoear Sed per exiguū mihi est, quod à vobis dijudicet. aut huma-
no iudicio. Condemnent me quicumq; voluerint, dum modò con-
scientia mea me absolvat. Erit olim, qui nos omnes est iudicaturus
& unicuiq; secundum opera sua retributurus. Id me erigit: dicant,
scribant alii, quodecumq; libuerit. Obrectando & condemnando, cre-
dite mihi, tale quid non mereant miserum haud reddetis, sed bea-
tum potius. quo nomine prolixas vobis ago gratias. Vos verò quan-
do rapidem animum advertetis monito isti Prophetico Esa. 66, 5:
*Audite verbum Domini, contremiscentes ad illud: Dixerunt fratres ve-
stri, odio habentes vos, elongantes vos, sive, ut Vulgatus habet, abjici-*
entes

entes vos, propter nomen meum: gloriosus sibi Dominus: sed conficitur in
laetitia vestra, & ipsi pudore afficientur. Electi estis fratres, qui populum
doceatis, ita merito vos alloquor, verbis Optati Milevitani ex lib. 4.
adversus Parmenianum, & detrahitis nobis, ut in, fratribus vestris, quo-
niam una nos mater Ecclesia genuit, unus nos Deus ter excepit. Et tamen
se ad mala contra nos ponitis. — Considerate tractatus, considerate manda-
ta, & actus quoque, vestros revolvite. Nullus vestrum est, qui non convicia
suis tractatibus immisceat. Qui non aliud inicit, & aliud explicet.
Lectiones Dominicis incipitis, & tractatus vestros ad nostras injurias ex-
plicatis. Proferitis Evangelium, & facitis absenti fratri convitium. Audi-
torum animis infunditis odia, inimicitias docendo suaderis. Ut in omni-
bus, quae ad Theologicam peritiam spectant, idem sentiamus cuncti
impossibile est: uni enim plus cognitionis concessum est, quam alte-
ri, quemadmodum & munera, quibus defungimur, sunt distincta. —
unitatem autem Spiritus per vinculum pacis servare omnes possu-
mus, dummodo velimus. Cur ergo id non agimus, sed mutuis dissi-
diis nos lacessimus & corpus Christi gloriosum, quantum in nobis est,
scindimus? Cur non observamus omnes Apostolicam illam admo-
nitionem: Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus, & τὸ Φεγῶνεν, hoc
est, ita simus affecti, ut non quantum viae jam confecerimus, sed quid
nobis ad meram super sit, animo volvamus. Quod si aliter sentitis, si
discrepantes adhuc in nonnullis opiniones habetis, hoc quoque, revela-
bit Deus, hoc est, aperiet vobis, quid de talibus tenere vos oporteat,
dummodo in eo, quo pervenimus, eadem regula incedamus & idem sa-
piamus, id est, juxta regulam incedentes fidei de reliquo unanimi
& concordiae studeamus, Phil. 3, 15, 16. Habuerunt & Patres inter se
discrepantes opiniones, charitatem inter se tamen salvam & illiba-
tam servarunt. Hoc facit sanitas pacis, ait Augustinus lib. 2. de Bap-
tismo adversus Donatistas c. 4, ut cum diutius aliqua obscuriora qua-
runtur & propter inveniendi difficultatem — diversas pariunt in fra-
terna disceptatione sententias, donec ad verum liquidum perveniatur,
vinculum permaneat unitatis, ne in parte praecisa remaneat insanabile vul-
nus erroris. Haec ibi Augustinus prolixius diducit, ut concordiae desi-
derium in Donatistis excitaret: qui tamen iis parum movebantur.
Unde idem Augustinus in Enarrat. Psalmi 120: Nos (Catholici) inquit,
ipsis (Donatistis) dicimus: Amate pacem, diligite unitatem. Nescitis &
quam

quàm multis bonis separemini, dum quasi malis calumniamini? Furiunt
 seviunt, quando ista dicimus. — Apparuerunt sepe impetus eorū, apparu-
 erunt insidiae, Et lib. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. de iisdem scribit;
 Cum ad pacem Christi revocantur, calumniatores sunt. Cum paci Dona-
 ti consulunt, dissimulatores sunt. Quid est hoc aliud, quàm quod eorum
 Magister Ticonius de illis ait, *QUOD VOLUMUS, SANCTUM EST.* Sed
 digna talia erant Donatistis. Nos aliam induamus mentem, alium
 animum. Cur qui charitatem colimus, inquit Gregorius Nazianzenus
 Orat. 14. quæ tertia est de pace, mutuis odiis flagramus? qui pacem,
 implacabile & inexpiabile bellum gerimus? qui angularem lapidem, di-
 rimimur & distrabimur? qui petram, concutimur? qui lucem, caligamus?
 — Quid hæc, Viri, & quamdiu? Non tandem aliquando respiscemus? non
 expergiscemus? non erubescemus? non si nihil aliud, hostium ceridè lin-
 guis, quæ falsa etiam crimina facitè affingunt, occurreremus? non immodi-
 co huic contentionis studio sinem imponemus? — Non apud nos ipsos di-
 stingvemus, quanam ne querenda quidem omninò sint, quanam medio-
 criter, quanam fidei soli donanda, quanam etiam rationationibus,
 τοῖς λογισμοῖς, pro quibus deniq; acri animo pugnandum sit, rationibus
 tamen, non ferro atq; armis, sed nec maledictis & convitiis. Ego, etiã
 si variis modis lacessitus, vobis charitatem meam offero, declaratu-
 rus eam ipso opere, quotiescūq; se mihi aliqua obtulerit occasio. Id
 si contēnitis, culpa omnis nō in me, sed in vos olim redundabit. Mē-
 bra sumus unius corporis, in eadem familia sumus, unum Deum Pa-
 trem, & unã matrē, Ecclesiam, agnossumus, uno cibo & potu alimur,
 unumq; præmium, vitam scilicet beatam & immortalem, speramus,
 eodē deniq; fungimur ministerio. Quid æquius est, quàm ut qui tam
 arcèe conjuncti sumus, concordia & pacē inter nos sedulò servemus?
 Quod testamento nobis legavit Christus à nobis discedens, pax est:
 Pacem, inquit, meam do vobis, pacem meam relinquo vobis Joh. 14. 27.
 Via autem nobis ad pacem planissima erit, si pravã suspicionem omni,
 quæ sanè cum charitate fraterna è diametro pugnat, sepositã, quisq;
 fecerit id, quod sui est officii, nec alios alienis se non immiscerens
 citra causam inturbaverit. Deus tolerantia & consolationis det
 nobis omnibus, ut concordēs simus secundum Jesum Christum, atq;
 unanimes uno ore glorificemus Deum ac Patrem Domini nostri Jesu
 Christi, cui sit laus & gloria in secula sempiterna,
 Amen.

3/ 1347 (I)

ULB Halle
003 702 294

3

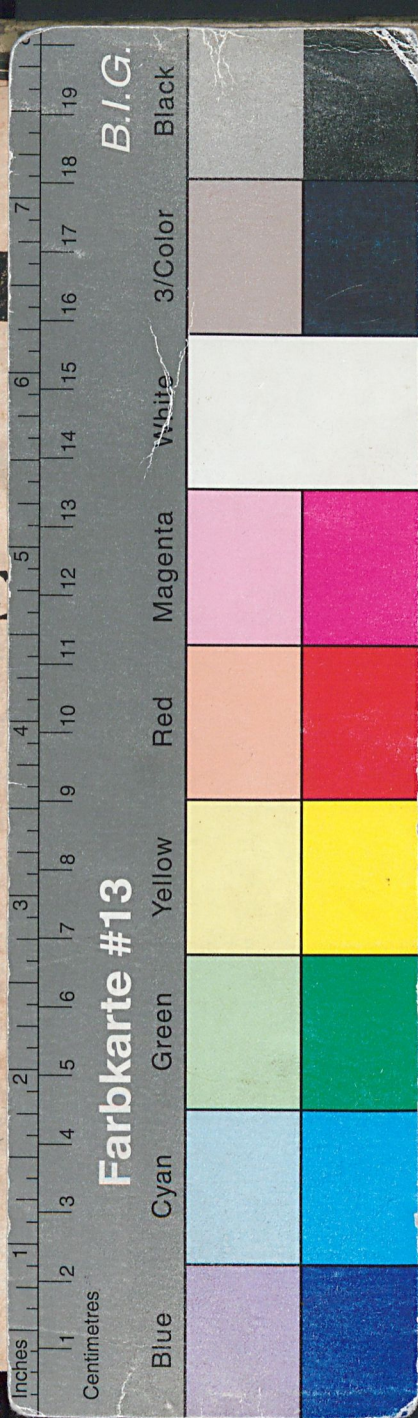

TA → a p

1077
Mt.

B.I.G.

Farbkarte #13

284
DIX
NIORUM

logis,
addictis,

rum,

ONEM DE
LI INFANTUM

S ZEIDLERI

l: & Conciona-

ici,

ornata

loc LXX.

NTI,
S REUSNERUS,
enb: & Academia
ius.

